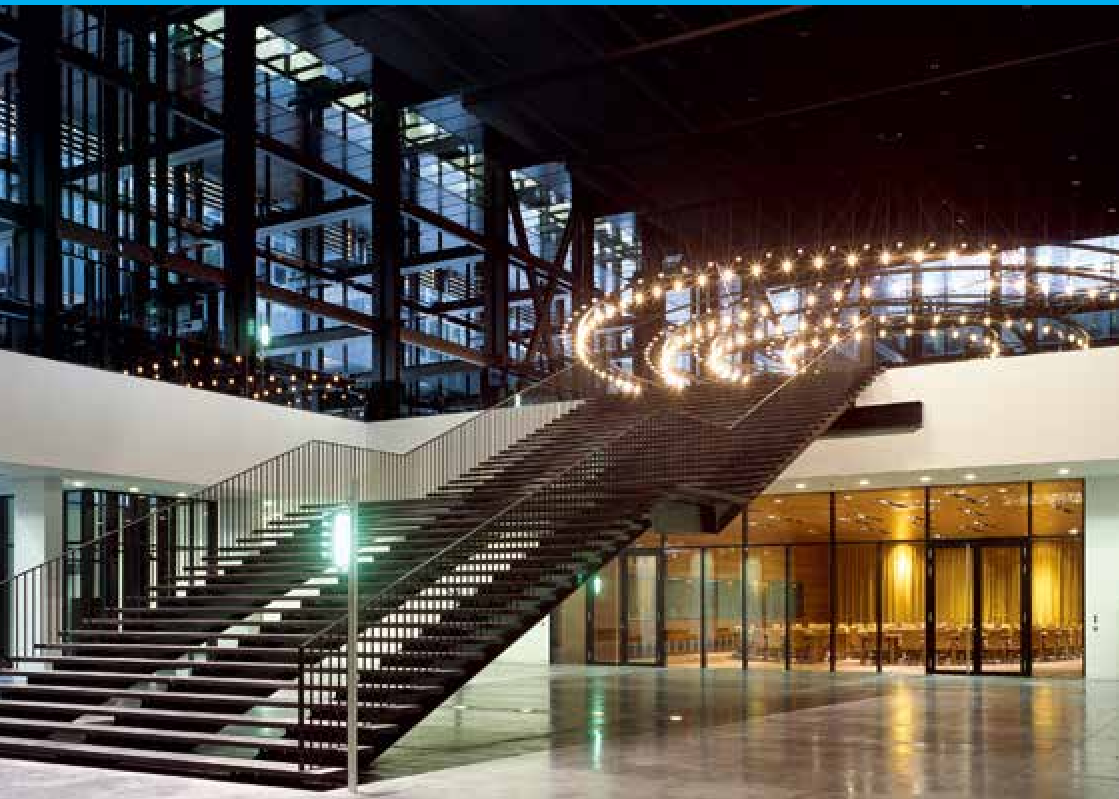
Ministerie van Buitenlandse Zaken

Jaarbericht 2014

Procesvertegenwoordiging Hof van Justitie van de EU

caal recht | Handvest | Institutioneel recht | Intellectueel eigendom | Landbouw | Mededinging | Milieu | Privacy | Procesrecht | Sancties | Sociaal recht

Jaarbericht 2014

Procesvertegenwoordiging Hof van Justitie van de EU

Inbreng van de Nederlandse regering

Inhoudsopgave

Voorwoord

Voor u ligt het negende jaarbericht van de Nederlandse procesvertegenwoordiging bij het Hof van Justitie van de Europese Unie (het Hof en het Gerecht) in Luxemburg. Met dit jaarbericht geven wij u inzicht in de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging en informeren wij u over de inbreng van de Nederlandse regering in zaken die het afgelopen jaar door deze Europese hoven zijn gewezen.

De rechtspraak van de Europese hoven is essentieel voor Nederland. Hun uitspraken dragen bij aan de rechtsontwikkeling binnen de Europese Unie en kunnen van invloed zijn op het Nederlandse recht en beleid. De Europese rechtspraak leidt soms tot aanpassing van de nationale regelgeving of uitvoeringspraktijk. Door actief haar visie naar voren te brengen in Luxemburg, kiest de Nederlandse regering ervoor invloed uit te oefenen op deze rechtsontwikkeling.

Ook in 2014 hebben de Europese hoven belangrijke bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van het Unierecht. Zo heeft het Hof in de zaken *Association de médiation sociale*, *Pfleger* en *Siragusa* het toepassingsbereik van het EU-Handvest van de grondrechten (Handvest) voor de lidstaten nader verduidelijkt. Ook oordeelde het Hof in het *advies 2/13* dat het concept-akkoord om de toetreding van de EU tot het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) te realiseren, onverenigbaar is met het Unierecht. In de zaken *Bero*, *Ly Pham*, *Mukarubega* en *Boudjlida* heeft het Hof de rechten en plichten uit de terugkeerrichtlijn verduidelijkt. Belangrijk voor Nederland was verder de prejudiciële zaak *A.*, *B.*, *en C.*, waarin het Hof uitspraak heeft gedaan over de verenigbaarheid met het Unierecht van de beoordeling van een gestelde homoseksuele gerichtheid in de context van asielaanvragen. In de zaken *X.* en *Q.* oordeelde het Hof dat het Unierecht in beginsel niet belet dat Nederlandse belastingvoordelen enkel worden toegekend aan landgoederen en monumenten die in Nederland zijn gelegen. Een bespreking van deze en andere zaken vindt u in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht.

In 2014 hebben de Europese hoven 66 zaken afgedaan waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd. Van de in totaal 54 prejudiciële zaken zijn 29 zaken gewezen naar aanleiding van verwijzingen van Nederlandse rechters en 25 naar aanleiding van verwijzingen uit andere lidstaten. Daarnaast was de Nederlandse regering betrokken bij 11 zogehe-

ten rechtstreekse zaken. Zo won de Nederlandse regering het hoger beroep dat door de Commissie was aangespannen in de *ING*-staatssteunzaak. Ten slotte heeft de Nederlandse regering haar visie naar voren gebracht in het *advies 2/13* van het Hof. Het oordeel van de Europese hoven komt in een ruime meerderheid van de in dit jaarbericht besproken zaken overeen met het door de Nederlandse regering ingebrachte standpunt.

Dit jaarbericht is ingedeeld in twee hoofdstukken. Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van de werkzaamheden van de Nederlandse procesvertegenwoordiging in Luxemburg. Hoofdstuk 2 bevat de samenvattingen van alle uitspraken uit 2014 in zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen. Zoals ieder jaar bestrijken deze arresten een breed scala aan onderwerpen, zoals asiel en migratie, burgerschap, douane, fiscaal recht, het Handvest, sociaal recht en de fundamentele vrijheden.

Wij hopen dat dit jaarbericht bruikbaar en inzichtelijk is. Vragen en suggesties stellen we op prijs en kunt u sturen naar *DJZ-ER@minbuza.nl*. Ook wijzen we u graag op de website van het Expertise Centrum Europees Recht (ECER) van de afdeling Europees recht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (www.minbuza.nl/ecer).

We danken in het bijzonder Clio Zois voor het werk dat zij voor dit jaarbericht heeft verricht.

Den Haag, mei 2015
Namens de gemachtigden bij het Hof van Justitie van de EU en het EVA-Hof,

Mielle Bulterman,
Hoofd van de afdeling Europees recht, Ministerie van Buitenlandse Zaken

Jurian Langer, Hoofd Hofcluster
Marianne Gijzen
Babette Koopman
Marlies Noort
Michelle de Ree
Charlotte Schillemans
Hélène Stergiou
Esther Verschuur
Margo Crucq

Hoofdstuk 1

Procesvertegenwoordiging bij het EU-Hof van Justitie en het Gerecht

Plaats en bezetting

Nederland is een actieve lidstaat bij de Europese hoven. Onder 'Europese hoven' worden in de context van dit jaarbericht begrepen het Hof, het Gerecht, het Ambtenarengerecht en het EVA-Hof te Luxemburg. Door regelmatig haar visie naar voren te brengen bij deze hoven, kiest de Nederlandse regering ervoor invloed uit te oefenen op de rechtsontwikkelingen binnen de Europese Unie.

De procesvoering namens de Nederlandse regering bij de Europese hoven wordt uitgevoerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Zaakbehandeling

Momenteel zijn acht juristen bij de afdeling Europees Recht van de Directie Juridische Zaken (DJZ/ER) bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken gemachtigd om in Luxemburg op te treden namens de Nederlandse regering. Deze gemachtigden, ook wel agenten genoemd, maken deel uit van het Hofcluster. Naast het Hofcluster bestaat DJZ/ER uit een Adviescluster en het Expertise Centrum Europees Recht (ECER).

Het hoofd van de afdeling Europees Recht is - samen met het hoofd van het Hofcluster - verantwoordelijk voor de coördinatie van de procesvoering. Samen met de andere agenten treden zij regelmatig op namens de Nederlandse regering in zaken bij de Europese hoven. Het Hofcluster wordt ondersteund door een griffier. Deze is belast met de registratie van de zaken, de stroom van processtukken van en naar de hoven, en de distributie naar de verschillende departementen. Het Hofcluster coördineert de voorbereiding en de formulering van het standpunt van de Nederlandse regering voor de Europese hoven in zowel prejudiciële als rechtstreekse zaken. Deze zaken kunnen alle mogelijke onderwerpen van het Europese recht beslaan.

Totstandkoming van de Nederlandse inbreng: de ICER-H

Beslissingen over deelname aan een procedure bij de Europese hoven wordt genomen in de Interdepartementale Commissie Europees Recht - Hofzaken (ICER-H). De ICER-H is een vaste interdepartementale werkgroep waarin alle departementen zijn vertegenwoordigd. De ICER-H komt elke twee weken

bijeen en wordt voorgezeten door het hoofd van de afdeling Europees recht of het hoofd van het Hofcluster. Tijdens de vergaderingen worden de bij de Europese hoven aanhangige zaken en de door deze hoven gedane uitspraken beoordeeld op hun relevantie en mogelijke gevolgen voor Nederland. In 2014 zijn er 622 nieuwe zaken aanhangig gemaakt bij het Hof en 912 bij het Gerecht. Het Hof heeft in 2014 719 zaken afgedaan. Bij het Gerecht waren dit er 814.

Een reden voor een Nederlandse inbreng in een bepaalde zaak kan bijvoorbeeld gelegen zijn in de mogelijke gevolgen van een uitspraak voor de Nederlandse regelgeving of het Nederlandse beleid. Ook mogelijke financiële consequenties of het streven naar de beïnvloeding van bepaalde Europese rechtsontwikkelingen in een door Nederland wenselijk geachte richting kunnen redenen zijn om in een zaak te interveniëren.

Procedures voor het Hof en het Gerecht

Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over de uitleg van het Unierecht. Deze procedure, die wordt geregeld in artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in de diverse lidstaten wordt voorkomen.

In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenaamde verwijzingsuitspraak. De term 'prejudicieel' duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag voorafgaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de EU-instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de

afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens in de ICER-H beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling oftewel de zitting. Zaken kunnen evenwel zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingsuitspraken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

Rechtstreekse zaken

Nederland kan in rechtstreekse zaken optreden als partij of als interveniënt. Als partij kan Nederland zowel optreden in de hoedanigheid van verzoeker als in de hoedanigheid van verweerder.

In 2014 zijn 11 arresten gewezen in rechtstreekse zaken met Nederland als partij. Als verweerder kan Nederland bijvoorbeeld bij een zaak betrokken zijn wanneer de Europese Commissie een inbreukprocedure tegen Nederland heeft ingesteld krachtens artikel 258 VWEU. In een dergelijke procedure verzoekt de Commissie het Hof om vast te stellen dat Nederland in strijd handelt met de op deze lidstaat rustende Europeesrechtelijke verplichtingen. Er zijn in 2014 2 arresten gewezen met Nederland als verweerder.

Nederland kan in rechtstreekse zaken ook als verzoeker optreden middels een beroep tot nietigverklaring krachtens artikel 263 VWEU. Vaak betreffen deze zaken een beroep tegen een Commissiebesluit dat is gericht aan Nederland, bijvoorbeeld met betrekking tot staatssteun. Deze beroepen worden in de regel door het Gerecht behandeld. Hoger beroep is doorgaans mogelijk bij het Hof. Er zijn in 2014 2 arresten gewezen met Nederland als verzoekende partij.

Nederland kan zich ook als interveniënt voegen in een zaak tussen derde partijen (particulieren, lidstaten, instellingen). Een interventie dient altijd plaats te vinden ter ondersteuning van één van de partijen. Daar het als interveniënt in een rechtstreekse procedure niet eenvoudig is om nuances aan te brengen in een zaak, wordt door lidstaten van deze mogelijkheid selectief gebruik gemaakt. In de afgelopen jaren is de deelname van de

Nederlandse regering als interveniënt in directe zaken toegenomen. In 2014 zijn 7 arresten gewezen in directe zaken met Nederland als interveniënt.

Ook rechtstreekse procedures kennen in de regel twee fasen: een schriftelijke en een mondelinge. De schriftelijke fase bestaat doorgaans uit twee ronden. In de eerste ronde maken de partijen hun zienswijze bekend in een verzoekschrift of verweerschrift. In de tweede schriftelijke ronde doen partijen dit middels repliek of dupliek.

Prejudiciële spoedprocedure en versnelde procedure

De gemiddelde looptijd van een zaak bij het Hof is al sinds enkele jaren ongeveer anderhalf jaar. De prejudiciële spoedprocedure en de versnelde procedure kunnen, bij wijze van uitzondering, deze duur aanmerkelijk verkorten.

Op 1 maart 2008 is de prejudiciële spoedprocedure, de zogenaamde *Procédure Préjudicielle d'Urgence* (PPU), in werking getreden. Volgens deze procedure, vastgelegd in artikel 107 van het procesreglement van het Hof, kan een nationale rechter het Hof verzoeken om spoedbehandeling van een prejudiciële verwijzing wanneer er vragen aan de orde zijn die betrekking hebben op politiële en justitiële samenwerking in strafzaken of op visa, asiel en migratie (deel III, titel V, VWEU). In deze procedure kunnen uitsluitend de nationale procespartijen, de EU-instellingen en de lidstaat van de verwijzingsuitspraak deelnemen aan de schriftelijke fase. De overige lidstaten kunnen wel deelnemen aan de mondelinge behandeling. In 2014 heeft het Hof geen uitspraak gedaan in prejudiciële spoedprocedures waarbij Nederland betrokken was.

Naast de spoedprocedure is er de mogelijkheid voor het Hof om een zaak versneld te behandelen. Deze versnelde procedure is verankerd in artikel 105 van het procesreglement van het Hof. Dit is de zogenaamde *Procédure Préjudicielle Accélérée* (PPA). In deze procedure kunnen wel alle lidstaten aan de schriftelijke fase meedoen.

Advieszaken
Op grond van artikel 218, lid 11 VWEU kunnen lidstaten, het Europees Parlement, de Raad en de Europese Commissie bij het Hof advies inwinnen over de verenigbaarheid van een beoogde internationale overeenkomst met de EU-verdragen. Deze advisering door het Hof betreft vooral de verdeling van de bevoegdheden tussen de EU en de lidstaten. In een dergelijke adviesprocedure kunnen zowel lidstaten als instellingen interveniëren om hun visie naar voren te brengen. Advieszaken doen zich niet elk jaar voor. In 2014 heeft het Hof twee adviezen uitgebracht. Eén daarvan betrof *advies 2/13* inzake de verenigbaarheid met het Unierecht van het concept-verdrag voor de toetreding van de EU tot het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). De Nederlandse regering heeft deelgenomen aan deze adviesprocedure. Dit advies wordt in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken.

De Raadswerkgroep Hof

In de Raadswerkgroep Hof van Justitie vinden de onderhandelingen plaats over onderwerpen die het Hof aangaan. De Nederlandse inbreng in deze Raadswerkgroep wordt geleverd door medewerkers van het Hofcluster in samenwerking met de collega's van de (beleids)directie Integratie Europa en de juridisch adviseur van de Permanente vertegenwoordiging van Nederland bij de EU. De Nederlandse instructies voor de onderhandelingen worden afgestemd in de ICER-H.

Afgelopen jaar is er onderhandeld over de wijziging van het Reglement voor Procesvoering van het Gerecht. Eveneens is onderhandeld over het voorstel van het Hof om het Gerecht uit te breiden vanwege de achterstand in werk die het Gerecht op dit moment heeft. Het Hof heeft voorgesteld het Gerecht stapsgewijs in drie fasen uit te breiden met 28 rechters. In december 2014 bleek er binnen de Raad voldoende steun te zijn voor dit voorstel.

Het EU-Agentennetwerk

Het Hofcluster participeert actief in het netwerk van agenten waaraan alle EU-lidstaten deelnemen. Dit informele netwerk is op Nederlands initiatief in 2002 opgericht. Er wordt binnen het netwerk (elektronisch) informatie uitgewisseld over lopende zaken. Daarnaast biedt het netwerk de gelegenheid om het optreden van de verschillende lidstaten in zaken te coördineren. Eén- à tweemaal per jaar komen alle agenten bijeen. In 2014 vond deze bijeenkomst plaats in Athene en in Rome. Daarnaast vinden soms bijeenkomsten in Brussel plaats ter coördinatie van standpunten in aanloop naar een zitting waaraan meerdere lidstaten en soms ook instellingen deelnemen.

Kennisoverdracht

Het Hofcluster maakt deel uit van de afdeling Europees recht. Deze afdeling is een kennisafdeling die ten dienste staat van het Nederlandse overheidsbeleid. Medewerkers van de afdeling verzorgen regelmatig lezingen en cursussen bij andere departementen en uitvoerende diensten zoals de belastingdienst. Leden van het Hofcluster verzorgen cursussen over de procesvoering bij het Hof en geven lezingen over de ontwikkelingen in het EU-recht, bijvoorbeeld aan de universiteiten van Amsterdam, Utrecht, Leiden en Maastricht, en aan de Academie voor Wetgeving. Ook hebben de medewerkers van het Hofcluster bijgedragen aan de totstandkoming van nationale rapporten voor de FIDE-conferentie 2014 en publiceren zij regelmatig.

Er bestaan tevens verschillende mogelijkheden om stage te lopen bij het Hofcluster. Zo bestaat de gelegenheid om de buitenstage van de RAIO-opleiding bij het Hofcluster door te brengen. Ook wordt sinds 2011 geregeld een trainee van de Academie voor Overheidsjuristen bij DJZ/ER gedetacheerd. Daarnaast kunnen studenten een stage lopen bij DJZ/ER om zo kennis te maken met de Europese procesvoering. In 2014 hebben acht studentstagiaires op de afdeling meegewerkt.

Hoofdstuk 2

Uitspraken van het EU-Hof van Justitie en het Gerecht

In dit hoofdstuk treft u een overzicht aan van alle in 2014 door de Europese hoven in Luxemburg gewezen zaken waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen. De zaken zijn geordend naar onderwerp. Bij prejudiciële zaken staat tussen haakjes vermeld uit welke lidstaat de verwijzingsuitspraak afkomstig is.

Bij elk arrest wordt kort het standpunt van de Nederlandse regering weergegeven. De volledige tekst van de in dit jaarbericht besproken arresten vindt u op de website van het ECER (www.minbuza.nl/ecer) of op de website van het Hof (http://curia.europa.eu). Op deze sites kunt u tevens terecht voor aanvullende informatie bij de uitspraken.

Adviezen

Advies van het Hof van 18 december 2014, zaak 2/13
In dit door de Commissie verzochte advies oordeelt het Hof dat het op ambtelijk niveau overeengekomen concept-akkoord voor de toetreding van de EU tot het EVRM op tien punten onverenigbaar is met het Unierecht. Volgens het Hof doet het voorgenomen toetredingsakkoord afbreuk aan de specifieke kenmerken en de autonomie van het Unierecht. Zo houdt het akkoord onvoldoende rekening met het binnen het Unierecht bestaande beginsel van wederzijds vertrouwen. Daarnaast stelt het Hof dat het akkoord afbreuk kan doen aan de exclusieve bevoegdheid van het Hof om Unierechtelijke geschillen te beslechten (artikel 344 VWEU). Ook plaatst het Hof kanttekeningen bij de regeling van het zogenaamde co-respondentmechanisme en de procedure van voorafgaande beoordeling door het Hof. Ten slotte miskent het akkoord volgens het Hof de specifieke kenmerken van het Unierecht met betrekking tot het rechterlijk toezicht op het gebied van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB). Volgens het Hof is het strijdig met het Unierecht wanneer het EHRM rechterlijk toezicht op GBVB-handelingen zou kunnen uitoefenen, terwijl deze aan de rechtsmacht van het Hof zijn onttrokken. Dit advies is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering dat het akkoord verenigbaar is met het Unierecht.

Asiel en migratie

Arrest van het Hof van 17 juli 2014, Tahir, zaak C-469/13 (Italië)
De Pakistaanse mevrouw Tahir vraagt in Italië een EU-verblijfsvergunning aan voor langdurig ingezetenen. Haar echtgenoot, eveneens Pakistaans staatsburger, is al in het bezit van een dergelijke verblijfsvergunning. De Italiaanse autoriteiten wijzen mevrouw Tahir's verzoek af, omdat zij niet voor een aaneengesloten periode van vijf jaar een geldige verblijfsvergunning bezit. Mevrouw Tahir komt op tegen deze afwijzing en voert aan dat zij naar Italiaans recht is vrijgesteld van deze voorwaarde omdat haar echtgenoot reeds de status van langdurig ingezetene heeft. De vraag komt op of de Italiaanse wetgeving verenigbaar is met de richtlijn van langdurig ingezetenen (2003/109). Het Hof oordeelt dat een gezinslid onder de richtlijn niet kan worden vrijgesteld van de voorwaarde van aaneengesloten verblijf van vijf jaar om in aanmerking te komen voor de status van langdurig ingezetene. De richtlijn staat lidstaten niet toe om een gezinslid onder gunstigere voorwaarden dan die in de richtlijn een EU-verblijfsvergunning voor langdurig ingezetenen te verlenen. Deze uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 juli 2014, Bero en Bouzalmate, gevoegde zaken C-473/13 en C-514/13, en arrest van het Hof van 17 juli 2014, Ly Pham, zaak C-474/13 (Duitsland)
Deze zaken betreffen derdelanders die in afwachting van hun uitzetting zijn ondergebracht in Duitse gevangenissen. In het geval van mevrouw Ly Pham gaat het om een vrijwillig verblijf in een gevangenis, aangezien zij dicht bij haar landgenoten wilde zijn. In de situatie van mevrouw Bero en de heer Bouzalmate is er in de bevoegde Duitse deelstaten slechts vreemdelingendetentie mogelijk in gevangenissen. Het Hof oordeelt dat beide situaties in strijd zijn met de terugkeerrichtlijn (2008/115). Derdelanders mogen in afwachting van hun uitzetting niet worden ondergebracht in gevangenissen. Lidstaten moeten zorgen voor speciale inrichtingen voor de bewaring van vreemdelingen, ongeacht hun federale structuur. Indien een lidstaat de derdelanders die in bewaring worden gehouden, niet kan onderbrengen in een hiervoor gespecialiseerde inrichting en gebruik moet maken van een gevangenis, moeten deze derdelanders gescheiden worden gehouden van de gewone gevangenen. Hierop bestaat volgens het Hof geen enkele uitzondering, ook niet indien het gezamenlijk onderbrengen wordt gedaan op verzoek van de vreemdeling. Deze uitspraak is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 juli 2014, Qurbani, zaak C-481/13 (Duitsland)
Qurbani is een Afghaans onderdaan die met hulp van mensensmokkelaars via Iran en Turkije Griekenland is binnengekomen. Met een vals paspoort is hij doorgereisd naar Duitsland, waar hij bij een paspoortcontrole is aangehouden. Qurbani verzocht toen onmiddellijk om erkend te worden als vluchteling. Qurbani kreeg deze status niet en per rechtelijke beschikking werd vastgesteld dat hij Duitsland onrechtmatig was binnengekomen en er bijgevolg onrechtmatig verbleef. Qurbani verzet zich tegen dit oordeel. In dit verband speelt de vraag hoe artikel 31 van het Verdrag van Genève uitgelegd moet worden wat betreft de daarin opgenomen persoonlijke strafuitsluitingsgrond. Het Hof verklaart zich onbevoegd om dit artikel van het Verdrag van Genève uit te leggen. De prejudiciële beslissing van de verwijzende rechter verwijst evenmin naar andere artikelen van EU-recht. Het Hof is daarom niet bevoegd om antwoord te geven op de voorgelegde vragen. Deze uitspraak is conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 5 november 2014, Mukarubega, zaak C-166/13 (Frankrijk)
In deze zaak staat de vraag centraal of de bevoegde nationale instanties op grond van de terugkeerrichtlijn (2008/115) verplicht zijn een derdelander van wie de asielaanvraag is afgewezen, opnieuw en afzonderlijk te horen ingeval een terugkeerbesluit wordt uitgevaardigd. De Franse autoriteiten hebben de Rwandese mevrouw Mukarubega in 2012 asiel geweigerd en hebben haar, na een procedure waarin haar rechten van verdediging volledig zijn gerespecteerd, gelast het Franse grondgebied te verlaten. Mukarubega is echter illegaal in Frankrijk gebleven tot zij in 2013 door de Franse politie is aangehouden. Zij is toen gehoord over haar gezins- en persoonlijke situatie, haar achtergrond, haar verblijfsaanvraag en haar eventuele terugkeer naar Rwanda. Hierop heeft de prefect Mukarubega opnieuw gelast Frankrijk te verlaten en is zij in vreemdelingenbewaring geplaatst. Mukarubega voert aan dat zij nogmaals moest worden gehoord voordat een terugkeerbesluit kon worden genomen. Het Hof is het hier niet mee eens. Het Hof oordeelt dat de gevolgde procedure verenigbaar is met de terugkeerrichtlijn en in het bijzonder met het recht te worden gehoord. Het Hof overweegt dat de vaststelling van een terugkeerbesluit volgens de terugkeerrichtlijn nauw samenhangt met de vaststelling dat het verblijf illegaal is. Hieruit volgt dat het recht om te worden gehoord, niet automatisch betekent dat de bevoegde instanties personen ook moeten horen in

het kader van een terugkeerbesluit wanneer dit reeds bij een eerder besluit over de rechtmatigheid van het verblijf in het kader van een asielaanvraag is gebeurd. De terugkeerrichtlijn vereist wel dat het terugkeerbesluit volgens een billijke en transparante procedure wordt vastgesteld. Deze uitspraak is in lijn met de inbreng van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 2 december 2014, A., B. en C., gevoegde zaken C-148/13, C-149/13 en C-150/13 (Nederland, Raad van State)

Deze zaak gaat over de vraag of en hoe de nationale autoriteiten de geloofwaardigheid van de homoseksuele gerichtheid van asielzoekers mogen beoordelen. A., B. en C. hebben in Nederland asiel gevraagd. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft deze verzoeken afgewezen, omdat hij de door de asielzoekers gestelde homoseksuele gerichtheid niet geloofwaardig achtte. Het Hof oordeelt dat autoriteiten bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van iemands gestelde seksuele gerichtheid naast een verklaring van de asielzoeker aanvullend bewijs mogen verlangen. Dit aanvullend bewijs moet echter de menselijke waardigheid, het privéleven en het familie- en gezinsleven eerbiedigen. Dit betekent dat de autoriteiten zich bij hun oordeel niet enkel mogen baseren op stereotype opvattingen over homoseksuelen. Ook mogen autoriteiten asielzoekers niet gedetailleerd ondervragen over de wijze waarop zij praktisch invulling geven aan hun seksuele gerichtheid. Zij mogen geen bewijsmateriaal aanvaarden als het demonstratief verrichten van homoseksuele handelingen, het ondergaan van 'tests' om homoseksualiteit te bewijzen of het overleggen van video-opnamen. Evenzeer mogen autoriteiten niet concluderen dat een gestelde homoseksuele gerichtheid ongeloofwaardig is enkel omdat een asielzoeker zijn homoseksualiteit niet heeft aangevoerd bij de eerste gelegenheid om zijn asielaanvraag toe te lichten. Deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 11 december 2014, Boudjlida, zaak C-249/13 (Frankrijk)

Khaled Boudjlida is een Algerijns staatsburger met een tijdelijke verblijfstitel. Boudjlida laat na om verlenging van zijn verblijfstitel aan te vragen. Nadat hij in het vizier komt van de Franse autoriteiten, wordt hem verzocht zich te melden voor een gesprek over zijn verblijfsstatus. Dit was een kort gesprek waarbij hij niet vergezeld was van een advocaat. Aan het einde van dit gesprek bevelen de Franse autoriteiten Boudjlida om vrijwillig het Franse grondgebied te verlaten en terug te keren naar Algerije. Dit terugkeerbesluit

vecht Boudjlida aan. Hij stelt dat zijn recht om te worden gehoord is geschonden. Hij voert daarbij aan dat hij niet van tevoren was geïnformeerd over de status van het gesprek en over de redenen die ten grondslag liggen aan zijn terugkeerbesluit. Het Hof oordeelt dat een illegaal verblijvende derdelander in het kader van een procedure op basis van de terugkeerrichtlijn (2008/115) zijn standpunten over onder andere de rechtmatigheid van zijn verblijf kenbaar moet kunnen maken voordat tegen hem een terugkeerbesluit wordt uitgevaardigd. Dit betekent echter niet dat nationale autoriteiten verplicht zijn om voorafgaand aan het gehoor het voornemen en de redenen van een terugkeerbesluit mee te delen. Wel is van belang dat de derdelander "*naar behoren en daadwerkelijk*" zijn standpunt over onder andere de onrechtmatigheid van zijn verblijf kenbaar heeft kunnen maken, aldus het Hof. Deze uitspraak is conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Associatieverdrag Turkije

Arrest van het Hof van 10 juli 2014, Dogan, zaak C-138/13 (Duitsland)
De Turkse Naime Dogan verzoekt om een visum voor toegang tot Duitsland met het oog op gezinshereniging met haar Turkse echtgenoot. Dit visum wordt haar geweigerd, omdat zij niet in staat is zich in eenvoudig Duits verstaanbaar te maken. De verwijzende rechter vraagt of dit taalvereiste, dat van toepassing is vóórdat een gezinslid toegang tot Duitsland wordt verleend in het kader van gezinshereniging, strookt met het Turkse associatierecht en met de gezinsherenigingsrichtlijn (2003/86). Het Hof oordeelt dat het taalvereiste in strijd is met het Turkse associatierecht. Het Hof komt daarom niet meer toe aan de vraag of het taalvereiste ook in strijd is met de gezinsherenigingsrichtlijn. Het Nederlandse standpunt in deze zaak was alleen op deze laatste vraag gericht.

Burgerschap

Arrest van het Hof van 16 januari 2014, Reyes, zaak C-423/12 (Zweden)
De Filipijnse mevrouw Reyes is haar hele leven in de Filipijnen verzorgd door haar grootmoeder. Haar moeder, die de Duitse nationaliteit had verkregen, stuurde maandelijks geld om in het onderhoud van de familie te voorzien. Mevrouw Reyes wil naar haar moeder in Zweden verhuizen. Daarbij komt de vraag op of zij als "*familielid ten laste*" in de zin van artikel 2, punt 2, sub c een recht op verblijf in Zweden ontleent aan de burgerschapsrichtlijn (2004/38). Volgens het Hof kan uit het feit dat een Unieburger over een lange periode regelmatig geld betaalt aan een bloedverwant in neergaande lijn ouder dan 21 jaar, en dat dat geld noodzakelijk is om in haar basisbehoeften te voorzien in het land van herkomst, blijken dat er sprake is van een situatie van reële afhankelijkheid. Van deze bloedverwant kan niet worden vereist ook nog aan te tonen dat hij tevergeefs heeft getracht werk te vinden of steun te verkrijgen van de autoriteiten van zijn land van herkomst. Het vereiste van dergelijk bijkomend bewijs, dat in de praktijk niet makkelijk kan worden geleverd, kan het uiterst moeilijk maken om in het gastland een verblijfsrecht te krijgen. Dit zou afdoen aan de nuttige werking van artikel 2 van de burgerschapsrichtlijn. De situatie van afhankelijkheid moet bestaan op het ogenblik dat het familielid verzoekt om zich te voegen bij de Unieburger. De mogelijkheid om in het gastland werk te vinden heeft hier geen invloed op. Deze uitspraak is gedeeltelijk in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 12 maart 2014, O., zaak C-456/12 (Nederland, Raad van State)
O. en B., beiden derdelanders, zijn getrouwd met een Nederlandse. Zij wensen in Nederland een verblijfsrecht te krijgen. Daartoe beroepen zij zich op het feit dat zij met hun echtgenotes enige tijd in een andere lidstaat hebben verbleven. O. woonde drie jaar in Spanje, waar zijn echtgenote twee maanden bij hem heeft gewoond en hem vervolgens regelmatig in haar vakanties bezocht. B. woonde gedurende anderhalf jaar in België, waar zijn echtgenote hem elk weekend bezocht. De Raad van State vraagt het Hof of derdelanders zoals O. en B. een verblijfsrecht toekomt op grond van de burgerschapsrichtlijn (2004/38) en/of artikel 21 VWEU. Het Hof stelt voorop dat de burgerschapsrichtlijn en artikel 21 VWEU geen autonome rechten toekennen aan derdelanders. Derdelanders kunnen slechts aanspraak maken op een recht dat is afgeleid uit de uitoefening van het recht van vrij

verkeer door een Unieburger. De burgerschapsrichtlijn kent voorts geen verblijfsrecht toe in de lidstaat waarvan de Unieburger de nationaliteit bezit. Echter, deze richtlijn dient naar analogie worden toegepast en geeft een afgeleid verblijfsrecht aan de derdelander in de volgende situatie: wanneer een Unieburger met de derdelander in een andere lidstaat een gezinsleven heeft opgebouwd tijdens een daadwerkelijk verblijf dat overeenkomt met de voorwaarden voor lang verblijf in de zin van artikel 7 of artikel 16 van de burgerschapsrichtlijn. Eén of verschillende verblijven van korte duur in een andere lidstaat krachtens artikel 6 van deze richtlijn zijn niet voldoende voor de toekenning van een afgeleid verblijfsrecht. Deze uitspraak is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 12 maart 2014, S., zaak C-457/12 (Nederland, Raad van State)
S. is een derdelander die wenst te verblijven bij haar dochter, schoonzoon en kleinzoon in Nederland. S. stelt dat zij recht heeft op een afgeleid verblijfsrecht op grond van het Unierecht, omdat haar schoonzoon de Nederlandse nationaliteit heeft en regelmatig voor zijn werk in een andere lidstaat verblijft. G. is een derdelander die getrouwd is met een Nederlander, met wie zij een kind heeft. G. stelt recht te hebben op een verblijfsrecht in Nederland, omdat haar echtgenoot dagelijks voor zijn werk heen en weer reist naar een andere lidstaat (België). De Raad van State vraagt het Hof of derdelanders zoals S. en G. op grond van het Unierecht een afgeleid verblijfsrecht toekomt. Het Hof stelt vast dat de schoonzoon van S. en de echtgenoot van G. binnen de werkingssfeer van het vrij verkeer van werknemers vallen. Vervolgens sluit het Hof aan bij zijn eerdere rechtspraak in *Carpenter* (C-60/00), waarin het ging om het vrij verkeer van diensten. Deze rechtspraak kan op dezelfde manier worden toegepast op het vrij verkeer van werknemers. Daarom moet aan een derdelander een afgeleid verblijfsrecht worden verleend, indien de weigering hiervan tot gevolg zou hebben dat de betrokken werknemer, die Unieburger is, ervan wordt weerhouden de rechten die hij aan artikel 45 VWEU ontleent, daadwerkelijk uit te oefenen. Het is aan de nationale rechter om vast te stellen of dit in het geval van de schoonzoon van S. en de echtgenoot van G. zo is. Daarbij moet de omstandigheid dat de derdelander zorgt voor de kinderen van de Unieburger worden meegewogen. Het Hof wijst erop dat de enkele wens dat de schoonmoeder/oma de zorg voor het kind op zich neemt, niet voldoende is. Deze uitspraak komt grotendeels overeen met de Nederlandse inbreng.

Burgerlijke en handelszaken - EEX-verordening

Arrest van het Hof van 23 oktober 2014, flyLAL Lithuanian Airlines, zaak C-302/13 (Letland)

Een Litouws gerecht heeft een schadevergoedingsactie van de Litouwse vliegmaatschappij flyLAL wegens mededingingsschendingen door de Letse vliegmaatschappij Air Baltic en de luchthaven van Riga toegewezen. De verwijzende Letse rechter moet nu beslissen over het verzoek om de erkenning en tenuitvoerlegging in Letland van deze Lithouwse toewijzing. In dat kader vraagt de Letse rechter zich af of de schadevergoedingsactie van flyLAL als een burgerlijke of handelszaak in de zin van de EEX-verordening (44/2001) kan worden beschouwd en of deze vordering op grond van de openbare-ordeclausule in de EEX-verordening kan worden geweigerd. Het Hof overweegt dat een schadevergoedingsactie als gevolg van inbreuk op het mededingingsrecht onder de civielrechtelijke aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad valt en dus een burgerlijke en handelszaak betreft. Geschillen tussen een onderneming en een overheidsorgaan handelend in het kader van het openbaar gezag, zijn echter uitgezonderd van de EEX-verordening. Het Hof stelt vast dat het hier om het ter beschikking stellen van luchthavens tegen betaling gaat. Dit is een economische activiteit, waardoor het geschil wel onder burgerlijke en handelszaken valt. De tenuitvoerlegging kan alleen worden geweigerd als er sprake is van een inbreuk op een fundamenteel beginsel. Dat is hier niet het geval. Bij puur economische gevolgen van een vordering kan er geen sprake zijn van een schending van de openbare orde, aldus het Hof. De redenering van het Hof komt gedeeltelijk overeen met de inbreng van de Nederlandse regering.

Douane

Arrest van het Hof van 23 januari 2014, X., zaak C-380/12 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak betreft de douane-indeling van bleekaarde, een soort klei die wordt aangewend voor het zuiveren en ontkleuren van eetbare oliën. De Hoge Raad vraagt of het in de Gecombineerde Nomenclatuur bedoelde begrip "*onzuiverheden verwijderen*" zo moeten worden uitgelegd dat dit de verwijdering omvat van chemische deeltjes die door natuurlijke omstandigheden in een mineraal product in ruwe staat zijn opgenomen, met het oog op het versterken van specifieke natuurlijke eigenschappen van dit product.

Volgens het Hof is dit inderdaad het geval voor zover deze verwijdering leidt tot een verbetering van het vermogen van het betrokken product om de inherente bestemming ervan te vervullen. De nationale rechter moet dit beoordelen. Deze uitspraak is gedeeltelijk conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 30 april 2014, Nutricia, zaak C-267/13 (Nederland, Hoge Raad)
In het arrest Nutricia oordeelt het Hof dat sondevoeding douanerechtelijk kwalificeert als een geneesmiddel. Tussen de Nederlandse douane en Nutricia was in geschil of sondevoeding van Nutricia onder het tarief van "*geneesmiddelen*" valt. Dit gaf aanleiding voor de Hoge Raad om deze kwestie aan het Hof voor te leggen. Het Hof oordeelt in een kort arrest dat sondevoeding wordt gebruikt om ondervoeding te behandelen die gerelateerd is aan ziektes of aandoeningen. Dit kan enkel onder medisch toezicht en enteraal worden toegediend, aldus het Hof. Hieraan voegt het Hof toe dat sondevoeding een product is waarvan de verkoop in het klein plaatsvindt en waarvan het gebruik plaatsvindt in een medische omgeving. Het Hof oordeelt dat sondevoeding dus voor medisch gebruik is bestemd. Deze uitspraak is niet in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 15 mei 2014, X, zaak C-480/12 (Nederland, Hoge Raad)
X doet elektronisch aangifte tot plaatsing van een dieselmotor onder de douaneregeling extern communautair douanevervoer. De motor wordt 17 dagen te laat bij het kantoor van bestemming geleverd. X kan niet verklaren wat er precies is gebeurd. Daarop concludeert de inspecteur dat de motor aan het douanetoezicht is onttrokken. Op grond daarvan worden douanerechten nageheven. Het Hof is van oordeel dat het enkele overschrijden van de termijn voor het aanbrengen van een goed niet leidt tot een douaneschuld vanwege een *onttrekking* aan het douanetoezicht. Er is dan wel sprake van een *verzuim*. Ook in het geval van een verzuim ontstaat een douaneschuld, maar dan gelden er andere regels. Deze uitspraak komt niet overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Externe betrekkingen

Arrest van het Hof van 4 september 2014, Commissie/Raad (ondersteund door o.a. Nederland), zaak C-114/12

De Commissie stelt in dit beroep dat het verdrag van de Raad van Europa over de bescherming van de naburige rechten van omroeporganisaties binnen de exclusieve externe bevoegdheid van de Unie valt. Volgens de Raad en de interveniërende lidstaten betreft het echter een gedeelde bevoegdheid omdat de overeenkomst mogelijk onderwerpen bestrijkt die geen EU-acquis zijn. Het Hof geeft de Commissie gelijk. Volgens het Hof behoort de internationale overeenkomst tot een gebied dat al grotendeels door interne EU-regels wordt bestreken. Er hoeft geen exacte overlap te bestaan tussen het terrein van de beoogde internationale overeenkomst en het EU-acquis. Om die reden vallen deze onderhandelingen onder de exclusieve bevoegdheid van de Unie. De uitspraak komt niet overeen met de Nederlandse insteek in deze zaak.

Arrest van het Hof van 7 oktober 2014, Duitsland (ondersteund door o.a. Nederland)/ Raad, zaak C-399/12

De Raad heeft in 2012 een besluit aangenomen waarin het een EU-standpunt inneemt ten aanzien van bepaalde resoluties in de Internationale Organisatie voor Wijnbouw en Wijnbereiding (OIV). De EU is geen lid van de OIV, en ook niet alle EU-lidstaten zijn lid. Duitsland stelt dat de Raad daarom niet bevoegd is een EU-standpunt vast te stellen en verzoekt om nietigverklaring van dit besluit. Het Hof verwerpt het beroep. De Raad is bevoegd op grond van artikel 218, lid 9, VWEU het EU-standpunt vast te stellen. Dit volgt volgens het Hof uit de bewoordingen van die bepaling evenals uit de bevoegdheden van de EU op het gebied van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Bovendien stelt het Hof vast dat de resoluties van de OIV waar het om gaat, ook door artikel 218, lid 9, VWEU vereiste "*handelingen met rechtsgevolgen*" zijn omdat de Uniewetgever de aanbevelingen standaard overneemt in EU-wetgeving. Deze uitspraak wijkt af van het door Nederland ingenomen standpunt.

Fiscaal recht

Arrest van het Hof van 1 april 2014, Felixstowe Dock and Railway Company e.a., zaak C-80/12 (Verenigd Koninkrijk)

Felixstowe e.a. zijn vennootschappen naar Brits recht en behoren indirect tot dezelfde moedervennootschap uit Hong Kong. Zij willen het verlies van een Britse verliesdragende vennootschap aftrekken van hun belastbare winst. Deze verliesdragende vennootschap is in het bezit van een consortium, waarvan één van de leden een Luxemburgse vennootschap is. De Luxemburgse vennootschap is eveneens indirect in handen van de moedervennootschap in Hong Kong. De Luxemburgse vennootschap is dus een zogenaamde schakelvennootschap. Het verzoek tot verliesverrekening wordt Felixstowe geweigerd, omdat de schakelvennootschap niet is gevestigd in het Verenigd Koninkrijk. De Britse rechter vraagt of dit verenigbaar is met de vrijheid van vestiging (artikel 49 VWEU). Het Hof overweegt dat de mogelijkheid tot verliesverrekening die de Britse regeling biedt, een belastingvoordeel vormt. Bij de toepassing hiervan wordt onderscheid gemaakt tussen schakelvennootschappen naargelang hun zetel. Hiermee wordt het voor deze vennootschappen minder aantrekkelijk om zich in een andere lidstaat dan het Verenigd Koninkrijk te vestigen en is er sprake van een beperking van de vrijheid van vestiging. De Britse maatregel kan niet worden gerechtvaardigd door dwingende redenen van algemeen belang en is daarom strijdig met het Unierecht. Niet alleen de schakelvennootschap, maar ook de overige vennootschappen in de groep kunnen zich hierop beroepen, omdat de beperking een weerslag heeft op hun eigen belastingen. Voorts is het niet relevant dat de moedervennootschap niet in de EU gevestigd is. Voor de toepassing van de verdragsregels zijn enkel van belang de zetel en de rechtsorde waarin een vennootschap is opgericht en niet de nationaliteit van haar aandeelhouders. Deze uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 5 juni 2014, X en TBG BV, gevoegde zaken C-24/12 en C-27/12 (Nederland, Hoge Raad)

Deze zaak betreft de dividenduitkeringen van in Nederland gevestigde vennootschappen aan hun moedermaatschappijen op de Nederlandse Antillen. Nederland heeft de belasting op deze dividenduitkeringen in 2002 verhoogd. De Hoge Raad vraagt het Hof of deze verhoging in strijd is met het vrij verkeer van kapitaal. De Nederlandse Antillen vormen een zoge-

naamde LGO (landen en gebieden overzee). Verschillende lidstaten hebben landen en gebieden overzee aangewezen waarmee een bijzondere associatieregeling is getroffen. Deze bijzondere associatieregeling staat in het vierde deel van het VWEU en is verder uitgewerkt in het LGO-besluit (2001/822). De algemene bepalingen van het VWEU (waaronder het vrij verkeer van kapitaal) zijn zonder uitdrukkelijke verwijzing niet van toepassing op de LGO. Op grond van het LGO-besluit acht het Hof de Nederlandse maatregel, die het kapitaalverkeer tussen de lidstaat en zijn eigen LGO beperkt niet in strijd met het Unierecht wanneer de doelstelling van de bestrijding van belastingontduiking daadwerkelijk en evenredig wordt nagestreefd. De uitkomst van deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 12 juni 2014, Granton Advertising BV, zaak C-461/12 (Nederland, Gerechtshof 's-Hertogenbosch)

Granton Advertising houdt zich bezig met de uitgifte en de verkoop van zogenoemde *Grantoncards*. Deze kaarten geven consumenten recht op de aankoop van bepaalde goederen of diensten onder preferentiële voorwaarden bij handelaars en bedrijven, zoals restaurants, bioscopen, hotels of sauna's die daartoe met Granton Advertising een overeenkomst hebben gesloten. Het Gerechtshof 's-Hertogenbosch vraagt in deze zaak of de verkoop van deze Grantoncards kan worden beschouwd als een handeling betreffende "*andere waardepapieren*" of "*andere handelspapieren*" in de zin van de zesde btw-richtlijn (77/388/EEG). Volgens het Hof is dit niet het geval. De verkoop van Grantoncards hoeft daarom niet van btw te worden uitgesloten. Deze uitspraak is conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 12 juni 2014, SCA Group Holding, gevoegde zaken C-39/13, C-40/13 en C-41/13 (Nederland, Gerechtshof Amsterdam)

SCA en MSA zijn in Nederland gevestigde vennootschappen. SCA en MSA willen graag een fiscale eenheid vormen met hun in Nederland gevestigde (klein)dochterondernemingen en dienen hiertoe een verzoek in bij de inspecteur van de Belastingdienst. De tussenliggende (dochter)vennootschappen zijn niet in Nederland, maar in Duitsland gevestigd. De inspecteur wijst het verzoek van SCA en MSA af, omdat op grond van de Nederlandse wetgeving een fiscale eenheid niet kan bestaan uit een moeder en een kleindochter en omdat de Nederlandse wetgeving niet toestaat dat in het buitenland gevestigde tussenondernemingen deel uitmaken van een

dergelijke Nederlandse fiscale eenheid. Het Hof oordeelt dat deze Nederlandse wetgeving een beperking vormt van het vrij verkeer van vestiging. Deze beperking kan niet worden gerechtvaardigd door dwingende redenen van algemeen belang die verband houden met de samenhang van het belastingstelsel of de wens belastingontduiking tegen te gaan. Deze uitspraak komt niet overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 juli 2014, Nordea Bank, zaak C-48/13 (Denemarken)
Nordea Bank is gevestigd in Denemarken en heeft verlieslatende vaste inrichtingen in Finland, Zweden en Noorwegen. De verliezen van deze vaste inrichtingen brengt Nordea in aftrek in Denemarken. Nordea Bank sluit haar vaste inrichtingen en draagt de activiteiten over aan buitenlandse dochtervennootschappen van het concern waar ook Nordea onderdeel van is. Op grond van een Deense "*inhaalregeling*" moet Nordea Bank de reeds afgetrokken verliezen die niet zijn gecompenseerd door latere winst, bijtellen bij haar in Denenmarken belastbare inkomen. Deze bijtelling vindt echter niet plaats in een vergelijkbare zuiver binnenlandse situatie. Dit verschil in behandeling is volgens het Hof in strijd met de vrijheid van vestiging. Het Hof acht de buitenlandse vaste inrichtingen vergelijkbaar met binnenlandse inrichtingen, omdat de buitenlandse inrichtingen ook aan de Deense belasting zijn onderworpen. Het Hof erkent dat de inhaalregeling noodzakelijk kan zijn om belastontwijking te voorkomen en de heffingsbevoegdheid te beschermen, om zo de symmetrie tussen heffing over winst en verlies veilig te stellen. De inhaalregeling gaat echter verder dan nodig is wanneer voorafgaand aan de overdracht aan de buitenlandse dochteronderneming, naast de verliezen, ook de winsten van de vaste inrichtingen in de Deense belasting worden betrokken. Deze uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 10 september 2014, Gemeente 's-Hertogenbosch, zaak C-92/13 (Nederland, Hoge Raad)
De gemeente 's-Hertogenbosch heeft een stadskantoor laten bouwen op grond die haar eigendom was. De gemeente zou het stadskantoor voor verschillende handelingen gaan gebruiken. 94% van de handelingen zou betrekking hebben op werkzaamheden van de gemeente als overheid c.q. als niet-belastingplichtige in de zin van de zesde btw-richtlijn (77/388). De overige 6% van de handelingen zou door de gemeente worden verricht in

haar hoedanigheid als belastingplichtige. Van deze 6% had 5% betrekking op belaste activiteiten waaraan het recht op aftrek van btw is verbonden en 1% op vrijgestelde handelingen. De vraag die voorligt in deze zaak is of de ingebruikname van het stadskantoor door de gemeente een fictieve levering is in de zin van artikel 5, lid 7, aanhef en letter a, van de zesde btw-richtlijn. Daarbij is met name relevant welke gevolgen dit heeft voor het initiële recht op aftrek van btw over de bouwkosten die aan de gemeente in rekening worden gebracht. Geldt een volledige initiële aftrek of slechts een gedeeltelijke, afhankelijk van het voorgenomen gebruik? Het Hof oordeelt dat voor het gehele gebouw sprake is van een fictieve levering in de zin van genoemde bepaling. De gemeente heeft in dat kader recht op volledige initiële aftrek van btw. Voor het gebruik van het gebouw na ingebruikname is het recht op aftrek wel beperkt tot gebruik voor doeleinden van belastbare handelingen (5%). Deze uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 2 oktober 2014, X, zaak C-426/12 (Nederland, Gerechtshof 's-Hertogenbosch)
De in Nederland gevestigde onderneming X produceert suiker en suikerhoudende producten uit suikerbieten. Bij deze productie wordt steenkool als verwarmingsbrandstof gebruikt en komt CO_2 vrij. X gebruikt deze CO_2 vervolgens om kunstmest te produceren. In deze zaak vraagt het Hof 's-Hertogenbosch of de steenkool enkel als verwarmingsbrandstof of ook voor andere doeleinden wordt gebruikt. Dit is van belang bij het beoordelen of over deze kolen terecht brandstoffenbelasting is geheven. Het Hof oordeelt dat in deze zaak geen sprake is van duaal gebruik in de zin van de richtlijn voor de belasting van energieproducten en elektriciteit (2003/96). Dit is omdat het vrijgekomen CO_2 niet essentieel is voor het suikerproductieproces. Zodoende is in deze zaak correct belasting is geheven. Dit arrest is gedeeltelijk conform het Nederlandse standpunt in deze zaak.

Arrest van het Hof van 18 december 2014, X., zaak C-87/13, en arrest van het Hof van 18 december 2014, Q., zaak C-133/13 (Nederland, resp. Hoge Raad en Raad van State)
Deze zaken hebben betrekking op Nederlandse belastingvoordelen voor monumenten en landgoederen die in Nederland zijn gelegen. Het idee achter deze belastingvoordelen is de bevordering van het nationale natuurschoon en het cultuurhistorisch erfgoed in Nederland. De Nederlandse X. en Q. zijn eigenaren van respectievelijk een Belgisch kasteel

en een Brits landgoed. Zij hebben allebei een beroep gedaan op de Nederlandse belastingvoordeelregeling. De belastingvoordelen in kwestie zijn in de zaak X. een aftrekbaarheid van kosten bij de inkomstenbelasting op basis van de Monumentenwet, en in de zaak Q. een vrijstelling van de schenkbelasting op basis van de Natuurschoonwet. Een beroep van Q. en X. op de Nederlandse belastingvoordelen is hun echter geweigerd omdat hun landgoederen en monumenten niet op Nederlands grondgebied waren gelegen. De Hoge Raad en de Raad van State vragen of deze toepassing van de belastingvoordelen verenigbaar is met het vrij verkeer van kapitaal en met de vrijheid van vestiging. Het Hof oordeelt dat de toepassing van de Nederlandse belastingvoordelen verenigbaar is met het vrij verkeer van kapitaal en met de vrijheid van vestiging. Hoewel de toepassing van de belastingvoordelen een beperking vormt van het vrij verkeer van kapitaal en de vrijheid van vestiging, kan deze beperking worden gerechtvaardigd door het belang van het behoud van nationaal natuurschoon en cultuurhistorisch erfgoed. Wel moeten de Nederlandse belastingvoordelen worden toegepast op landgoederen en monumenten in andere lidstaten indien deze verband houden met Nederlands cultureel erfgoed. Deze uitspraak is grotendeels in lijn met de Nederlandse inbreng in deze zaak.

Arrest van het Hof van 18 december 2014, Schoenimport Italmoda e.a., gevoegde zaken C-131/13, C-163/13 en C-164/13 (Nederland, Hoge Raad)
Deze zaak betreft belastingfraude bij intracommunautaire leveringen. Schoenimport Italmoda leverde goederen vanuit Nederland en Duitsland aan belastingplichtige afnemers in Italië. Deze afnemers hebben in Italië geen aangifte gedaan en geen btw betaald. Bij dit soort leveringen bestaat normaal gesproken voor Italmoda een recht op aftrek, vrijstelling of teruggaaf van btw. Het stond echter vast dat Italmoda wist of had moeten weten dat het deelnam aan fraude, die feitelijk plaatsvond in Italië. De Hoge Raad vraagt het Hof of de Nederlandse autoriteiten in deze omstandigheden het recht op aftrek, vrijstelling of teruggaaf van btw moeten weigeren. Daarbij is tevens de vraag of deze weigering direct volgt uit het Unierecht of dat het nodig is dat de nationale wet dit specifiek mogelijk maakt. Het Hof oordeelt dat uit de zesde belastingrichtlijn (77/388) voortvloeit dat de nationale autoriteiten en rechterlijke instanties de toepassing moeten weigeren van het recht op aftrek, vrijstelling of teruggaaf van btw aan een belastingplichtige die wist of had moeten weten dat hij deelnam aan fraude. Dit geldt ook indien de nationale wet niet voorziet in bepalingen van die

strekking. Het is voor deze weigering niet relevant dat de fraude is gepleegd in een andere lidstaat dan de lidstaat waarin aanspraak op deze rechten wordt gemaakt. Evenmin is van belang of de belastingplichtige in deze laatste lidstaat heeft voldaan aan de formele voorwaarden die de nationale wet aan deze btw-rechten verbindt. De (gelijkluidende) prejudiciële vragen in de zaken C-163/13 en C-164/13 verklaart het Hof niet-ontvankelijk, omdat deze hypothetisch zijn. Deze uitspraak is geheel in overeenstemming met de Nederlandse inbreng.

Handvest

Arrest van het Hof van 15 januari 2014, Association de médiation sociale, zaak C-176/12 (Frankrijk)

In deze zaak is het de vraag of artikel 27 van het Handvest in een geding tussen particulieren kan worden ingeroepen om een nationale bepaling ter uitvoering van een richtlijn te toetsen aan het Unierecht. De Association de médiation sociale (AMS) wil de oprichting van haar vakbondsafdeling ongedaan maken met het betoog dat het aantal werknemers van de vereniging onvoldoende is om de vereniging te verplichten een vertegenwoordiger van de vakbondsafdeling aan te wijzen. AMS beroept zich hiervoor op een Franse wet die bepaalde categorieën werknemers (zoals stagiairs of personeelsleden met een bijzonder (tijdelijk) arbeidscontract) uitsluit van de berekening van het totaal aantal werknemers. Het Hof oordeelt dat deze Franse wet in strijd is met artikel 2, onder d, van de richtlijn inzake informatie en raadpleging van werknemers (2002/14). Echter, deze richtlijnbepaling kan niet in een geding tussen uitsluitend particulieren worden toegepast, ook al heeft deze rechtstreekse werking. Richtlijnconforme interpretatie is *in casu* ook niet mogelijk. In deze omstandigheden dient te worden nagegaan of artikel 27 van het Handvest, alleen of in samenhang gelezen met de bepalingen van de richtlijn, kan worden ingeroepen in een geding tussen particulieren. Volgens het Hof is dit niet mogelijk omdat uit de bewoordingen van artikel 27 van het Handvest blijkt dat deze bepaling pas zijn volle werking verkrijgt nadat deze nader is ingevuld door secundair Unierecht en/of nationaal recht. De onderhavige zaak onderscheidt zich in die zin van de situatie die heeft geleid tot het arrest *Kücükdeveci* (C-555/07). In dit laatste arrest oordeelde het Hof dat het beginsel van non-discriminatie op grond van leeftijd (zoals

neergelegd in artikel 21, lid 1, van het Handvest) op zich volstaat om aan particulieren een subjectief recht te verlenen waarop als zodanig een beroep kan worden gedaan. Deze uitspraak is gedeeltelijk conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 6 maart 2014, Siragusa, zaak C-206/13 (Italië)
Siragusa is eigenaar van een terrein in een landschapsbeschermingsgebied op Sicilië (Italië). Hij heeft op dit terrein bouwwerkzaamheden verricht, maar heeft hiervoor pas achteraf een legalisatievergunning aangevraagd. Deze vergunning is hem geweigerd, aangezien de bouwwerkzaamheden in strijd waren met een landschapsbeschermingsregeling. Siragusa moet daarom het bouwwerk afbreken. De verwijzende Italiaanse rechter wenst te vernemen of de landschapsbeschermingsregeling verenigbaar is met artikel 17 van het Handvest (recht op eigendom) en het evenredigheidsbeginsel. Het Hof is net als alle interveniërende partijen van oordeel dat het niet bevoegd is de prejudiciële vragen te beantwoorden, omdat er geen voldoende nauw verband met het Unierecht is. Op grond van artikel 51, lid 1, van het Handvest zijn de Handvestbepalingen uitsluitend tot de lidstaten gericht wanneer zij het Unierecht ten uitvoer brengen. Daarvan is in de onderhavige zaak geen sprake. De Italiaanse regeling voor landschapsbescherming heeft onvoldoende verband met het Unierecht. Deze uitspraak is in lijn met het Nederlandse standpunt.

Arrest van het Hof van 30 april 2014, Pfleger e.a., zaak C-390/12 (Oostenrijk)
De Oostenrijkse autoriteiten hebben ondernemers die zonder vergunning gokautomaten exploiteren, boetes opgelegd en de automaten in beslag genomen. De verwijzende rechter vraagt het Hof of de Oostenrijkse vergunningplicht voor kansspelen verenigbaar is met de vrijheid van dienstverlening en met de grondrechten uit het Handvest, zoals de vrijheid van ondernemerschap. Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, hadden betoogd dat het Handvest niet van toepassing is op nationale regelgeving voor kansspelen omdat deze geen uitvoering geeft aan het Unierecht in de zin van artikel 51, lid 1, van het Handvest. Het Hof overweegt dat het Handvest van toepassing is in alle situaties die door het Unierecht worden beheerst. Dit is ook het geval wanneer een lidstaat zich ter rechtvaardiging van een beperking van het vrij verkeer beroept op dwingende vereisten van algemeen belang. Deze rechtvaardigingsgronden moeten worden uitgelegd in het licht van de in het Handvest neergelegde grondrechten en de

algemene beginselen van het Unierecht. De beperking van gokgelegenheden en activiteiten ter bestrijding van de daaraan verbonden criminaliteit is een door het Hof erkende rechtvaardigingsgrond voor de beperking van fundamentele vrijheden in de kansspelsector. De verwijzende rechter moet vaststellen of de Oostenrijkse regeling werkelijk strekt ter bescherming van bovengenoemd dwingend vereiste ven algemeen belang. De Nederlandse inbreng in deze zaak zag enkel op de toepasselijkheid van het Handvest. Op dit punt komt deze uitspraak niet overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Beschikking van het Hof van 26 juni 2014, Sindicato Nacional dos PSA, zaak C-264/12 (Portugal)
In het kader van het beperken van de overheidsuitgaven is bij begrotingswet besloten dat de Fidelidade Mundial, een Portugese verzekeringsonderneming met uitsluitend overheidskapitaal, de betaling van de vakantiegratificatie volledig of gedeeltelijk dient af te schaffen voor bepaalde werknemers uit de openbare sector. De verwijzende Portugese rechter heeft ernstige twijfels over de verenigbaarheid van deze begrotingswet met het Unierecht, in het bijzonder met de artikelen 20, 21 en 31 van het Handvest, en dient een prejudicieel verzoek in bij het Hof. Het Hof stelt echter vast dat het onbevoegd is om kennis te nemen van dit prejudiciële verzoek, aangezien de verwijzingsbeslissing geen concrete gegevens bevat op basis waarvan kan worden aangenomen dat de Portugese wet in kwestie strekt tot uitvoering van het Unierecht. Deze uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 3 juli 2014, Kamino en Datema, gevoegde zaken C-129/13 en C-130/13 (Nederland, Hoge Raad)
Bij controles achteraf blijkt dat Kamino en Datema onder de verkeerde douane-indelingspost producten hebben ingevoerd in de EU. De belastinginspecteur vraagt in een besluit om betaling van de extra verschuldigde douanerechten. Kamino en Datema vinden dat hun rechten van verdediging zijn geschonden, omdat zij niet in de gelegenheid zijn gesteld om voorafgaand aan dit besluit te worden gehoord. Artikel 41 van het Handvest bepaalt dat uit het recht op behoorlijk bestuur volgt dat eenieder jegens wie een voor hem nadelig besluit wordt genomen, voordat dit besluit wordt genomen het recht heeft te worden gehoord. Dit recht is ook vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht, maar er zijn uitzonderingen. Onder deze

uitzonderingen vallen ook bepaalde financiële besluiten zoals die in de onderhavige gevallen. Het Hof oordeelt dat de rechten van verdediging niet worden geschonden wanneer een persoon niet is gehoord voorafgaand aan een voor hem nadelig besluit, maar deze persoon wel de gelegenheid heeft om zijn bezwaren tegen het besluit te uiten in een administratieve bezwaarfase. Het is in dit geval wel essentieel dat de uitvoering van het besluit hangende deze administratieve bezwaarfase wordt opgeschort. De uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 23 oktober 2014, Unitrading, zaak C-437/13 (Nederland, Hoge Raad)
Unitrading heeft in 2007 bij de Nederlandse douane aangifte gedaan voor de invoer van verse knoflookbollen uit Pakistan. Uit onderzoek door een gespecialiseerd Amerikaans laboratorium is echter gebleken dat de knoflookbollen naar alle waarschijnlijkheid afkomstig zijn uit China. De douaneautoriteiten hebben Unitrading daarom een boete opgelegd wegens valse aangifte. De details van het onderzoek zijn niet vrijgegeven aan de Nederlandse douane, de rechter of de betrokkenen, omdat het gevoelige informatie betreft. Unitrading stelt beroep in tegen deze boete en meent dat haar verdedigingsrechten zijn geschonden, omdat de douaneautoriteiten hun boetebesluit hebben gebaseerd op een niet-openbaar rapport van het Amerikaanse laboratorium. De Hoge Raad vraagt of het gebruik van dit rapport als bewijsmateriaal in overeenstemming is met het recht op een doeltreffende voorziening in rechte van artikel 47 Handvest. Het Hof oordeelt dat de gevolgde procedure verenigbaar is met het Handvest. Unitrading heeft kennis kunnen nemen van de gronden waarop het boetebesluit is gebaseerd en van alle stukken die aan de rechter zijn voorgelegd. Unitrading heeft verder de mogelijkheid gehad standpunten uit te wisselen en was vrij tegenbewijs aan te leveren. De nationale rechter moet zelf een oordeel vellen over de relevantie van het aan hem voorgelegde bewijs, waaronder het niet-openbare Amerikaanse rapport. Deze uitspraak is in lijn met het door Nederland bepleite standpunt.

Institutioneel recht

Arrest van het Hof van 18 maart 2014, Commissie/Europees Parlement en Raad (ondersteund door o.a. Nederland,) zaak C-427/12
In deze zaak verzoekt de Commissie het Hof om nietigverklaring van artikel 80, lid 1, van de biocidenverordening (28/2012). Op grond van dit artikel is de Commissie bevoegd om, op basis van artikel 291 VWEU, uitvoeringshandelingen vast te stellen met betrekking tot het systeem van vergoedingen verschuldigd aan het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA). De Commissie betoogt dat de Uniewetgever had moeten kiezen voor bevoegdheidsdelegatie, in de zin van artikel 290 VWEU, in plaats van uitvoering, in de zin van artikel 291 VWEU. Het Hof oordeelt dat de Uniewetgever over een beoordelingsvrijheid beschikt wanneer hij beslist de Commissie een gedelegeerde bevoegdheid, dan wel een uitvoeringsbevoegdheid te verlenen. In de onderhavige zaak oordeelt het Hof dat de Uniewetgever redelijkerwijs tot de slotsom is gekomen dat de kostenvergoeding voor het ECHA via uitvoeringshandelingen geregeld kan worden. Het Nederlandse standpunt sluit aan bij het oordeel van het Hof in deze zaak.

Intellectueel eigendom

Arrest van het Hof van 27 maart 2014, UPC Telekabel Wien, zaak C-314/12 (Oostenrijk)
In deze zaak gaat het om een door de rechter aan een internetprovider opgelegd bevel om zijn klanten de toegang tot een website te ontzeggen om schendingen van het auteursrecht te voorkomen. Het Hof overweegt dat de auteursrechtenrichtlijn (2001/29) de soorten bevelen en procedures die inbreuken op het auteursrecht moeten voorkomen, aan het nationale recht overlaat. Bij het nemen van deze maatregelen moet wel een balans worden gevonden tussen het intellectuele eigendomsrecht, het recht op ondernemerschap en het recht op informatie, zoals beschermd door het Handvest. Volgens het Hof betekent dit dat internetproviders het ophalen van beschermde werken moeten verhinderen of minstens bemoeilijken en dat zij internetgebruikers moeten ontraden zich toegang te verschaffen tot illegaal op het internet beschikbaar gestelde werken. Daarbij mogen internetproviders het gebruikers niet nodeloos bemoeilijken om op rechtmatige wijze bij de beschikbare informatie te komen. Deze uitspraak is in overeenstemming met de Nederlandse inbreng.

Arrest van het Hof van 10 april 2014, ACI Adam BV e.a., zaak C-435/12 (Nederland, Hoge Raad)

ACI Adam e.a. zijn importeurs en fabrikanten van blanco informatiedragers zoals cd's en cd-r's. Zij komen op tegen de hoogte van de thuiskopievergoeding die zij moeten betalen aan Stichting de Thuiskopie. ACI Adam e.a. zijn van mening dat deze vergoeding ten onrechte rekening houdt met de schade die de houders van auteursrechten lijden als gevolg van het kopiëren uit ongeoorloofde bronnen. De Hoge Raad vraagt het Hof of een vergoeding die geen onderscheid maakt tussen reproducties uit geoorloofde en ongeoorloofde bronnen, verenigbaar is met de auteursrechtenrichtlijn (2001/29). Het Hof bepaalt dat het strijdig is met het Unierecht indien een thuiskopievergoeding geen onderscheid maakt tussen reproducties uit een geoorloofde en ongeoorloofde bron. Een dergelijke vergoeding vormt namelijk geen rechtvaardig evenwicht tussen de rechten en belangen van auteursrechtenhouders en de gebruikers van auteursrechtelijk beschermd materiaal. Daarnaast oordeelt het Hof dat de richtlijn handhaving intellectuele eigendomsrechten (2004/48) niet van toepassing is op deze zaak. Aan deze procedure ligt namelijk geen vordering ten grondslag die is ingesteld door rechthebbenden om een inbreuk op een bestaand intellectueel eigendomsrecht te voorkomen of te beëindigen, maar een vordering die is ingesteld door marktdeelnemers met betrekking tot de billijke compensatie die zij dienen te betalen. Deze uitspraak is niet conform het standpunt van de Nederlandse regering ten aanzien van de auteursrechtenrichtlijn, maar wel conform het standpunt van de Nederlandse regering ten aanzien van de richtlijn handhaving intellectuele eigendomsrechten.

Landbouw

Arrest van het Hof van 27 februari 2014, Van der Ham, zaak C-396/12 (Nederland, Raad van State)

In opdracht van Van der Ham heeft een loonbedrijf op niet-emissiearme wijze mest uitgereden. De Algemene Inspectiedienst past voor deze overtreding een korting toe op de inkomenssteun wegens "*opzettelijke niet-naleving*" in de zin van de uitvoeringsverordening voor landbouwsteun (796/2004). Deze niet-naleving door het loonbedrijf wordt Van der Ham aangerekend. De Raad van State vraagt om verduidelijking van de term "*opzettelijke niet-naleving*" in de uitvoeringsverordening. Het Hof is van

mening dat hiervan sprake is wanneer de steunontvanger een toestand van niet-overeenstemming met de randvoorwaarden beoogt of de mogelijkheid aanvaardt dat de niet-naleving zich voordoet. Ook als de inbreuk op de randvoorwaarden is gemaakt door een derde die werkzaamheden in opdracht van een steunontvanger uitvoert, kan de steunontvanger aansprakelijk worden gesteld voor deze inbreuk. Dit is het geval wanneer de steunontvanger opzettelijk of nalatig heeft gehandeld door de keuze van de derde, het op hem uitgeoefende toezicht en de hem gegeven instructies. Volgens het Hof kan "*opzettelijke niet-naleving*" van de steunontvanger worden vastgesteld los van het opzettelijke of nalatige karakter van de gedraging van de derde. Deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 10 april 2014, Maatschap T. van Oosterom en A. van Oosterom-Boelhouwer, zaak C-485/12 (Nederland, College van Beroep voor het bedrijfsleven)
Maatschap Van Oosterom, een landbouwbedrijf, en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben een geschil over de vaststelling van de oppervlakte van de landbouwgrond die in aanmerking komt voor landbouwsteun. De staatssecretaris heeft de oppervlakte bepaald aan de hand van (onder meer) luchtfoto's, met het oog op de actualisering van het perceelsregister. Van Oosterom dringt aan op een fysieke veldinspectie. Volgens de uitvoeringsverordening voor landbouwsteun (796/2004) moet, in het kader van een controle ter plaatse, een veldinspectie worden uitgevoerd als hiertoe luchtfoto's geen uitsluitsel geven. De verwijzende rechter vraagt of hetzelfde geldt wanneer in het kader van administratieve controles gebruik wordt gemaakt van luchtfoto's. Volgens het Hof is dit niet het geval. De administratieve controle moet effectief en efficiënt zijn. Autoriteiten mogen in dit kader dan ook gebruik maken van luchtfoto's, zeker wanneer deze worden gebruikt voor de actualisering van het perceelsregister. Wanneer onregelmatigheden aan het licht komen, hebben de autoriteiten een ruime beoordelingsmarge met betrekking tot de te nemen maatregelen. Als er geen twijfel bestaat over de interpretatie van de luchtfoto's, zijn autoriteiten niet gehouden om een veldinspectie te verrichten. Het oordeel van het Hof is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Arrest van het Hof van 5 juni 2014, Vonk Noordegraaf, zaak C-105/13 (Nederland, College van Beroep voor het bedrijfsleven)
Vonk Noordegraaf is het niet eens met de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over de bedrijfstoeslag voor zijn landbouwgrond. In 2009 hebben de Nederlandse autoriteiten naar aanleiding van opmerkingen van de Commissie de wijze waarop de oppervlakte van percelen landbouwgrond in Nederland werd vastgesteld, gewijzigd. Zo werd beslist dat vanaf 2009 werd uitgegaan van de netto-oppervlakte van de percelen. Deze netto-oppervlakte omvatte slechts de cultuurgrond en voortaan niet meer gedeelten zoals sloten, bermen en wegen. Als gevolg van deze nieuwe vaststellingsmethode valt het steunbedrag uit de bedrijfstoeslagregeling voor 2009 aan Vonk Noordegraaf lager uit dan in de voorgaande jaren. Vonk Noordegraaf komt hiertegen in beroep. Volgens Nederland biedt de verordening met betrekking tot toeslagen voor landbouwers (73/2009) geen mogelijkheden om in deze situatie de toeslagrechten aan te passen. Het Hof is het hier niet mee eens. Het Hof kijkt hiervoor naar de uitvoeringsverordening voor landbouwsteun (796/2004), die de uitvoering van verordening 73/2009 regelt. Volgens het Hof moeten de toeslagrechten van een landbouwer opnieuw worden berekend wanneer de landbouwer als gevolg van een onjuiste vaststellingswijze van de oppervlakte van landbouwgrond een onjuist aantal toeslagrechten is toegekend. Deze uitspraak komt niet overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Gerecht van 3 juli 2014, Nederland/Commissie, zaak T-16/11
In deze zaak komt Nederland op tegen een door de Commissie opgelegde correctie van subsidies uit het Europese Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL) voor de aardappelzetmeelsector. Het betreft een correctie ter grootte van ruim 28,9 miljoen euro op subsidies die in de jaren 2003-2008 zijn uitgekeerd. Gedurende de procedure spitste de discussie zich toe op de vraag wat nu precies de grondslag van de correctie was. Volgens Nederland was dat een tekortkoming in de *naleving* van een voorwaarde betreffende de betaling van de minimumprijs. De Commissie was echter van mening dat het een tekortkoming in de *controle op de naleving* van deze voorwaarde was. Dit verschil is relevant voor de omvang van de correctie die de Commissie mag opleggen. Het Gerecht beslist op basis van de stukken uit de voorafgaande administratieve procedure dat de correctie is opgelegd vanwege tekortkomingen in de controle op de naleving van de voorwaar-

den. De Commissie heeft haar bezwaren omtrent de controles echter niet voldoende in de administratieve procedure naar voren gebracht. Daarmee heeft de Commissie de procedurele waarborgen geschonden die artikel 7 van de zogenaamde financieringsverordening (1258/1999) aan Nederland toekent. Om deze reden verklaart het Gerecht de financiële correctie nietig. De uitkomst in deze zaak is conform het verzoek van de Nederlandse regering tot vernietiging van het besluit van de Commissie.

Arrest van het Hof van 16 oktober 2014, VAEX, zaak C-387/13 (College van Beroep voor het bedrijfsleven)
Deze zaak gaat over de uitleg van de Europese regels voor subsidies voor de export van rundvlees. VAEX heeft voor de export van jonge koeien naar Rusland het daartoe vereiste uitvoercertificaat aangevraagd en ook verkregen. Het Productschap Vee en Vlees weigert echter de uitbetaling van deze exportrestitutie omdat de exportformaliteiten (maar niet de export zelf) plaatsvonden buiten de geldigheidstermijn van dit uitvoercertificaat. Het Hof leidt uit het doel en de context van de toepasselijke Europese regelgeving af dat de restitutieweigering in deze situatie in principe is toegestaan. De bevoegde autoriteiten moeten echter alsnog restitueren indien zij hebben kunnen nagaan dat de in het uitvoercertificaat aangegeven export daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. De uitspraak komt gedeeltelijk overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 6 november 2014, Nederland/Commissie, zaak C-610/13 P
Met dit hoger beroep verliest Nederland definitief zijn zaak tegen de door de Commissie opgelegde financiële correctie van subsidies uit het Europese Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL), die werden uitgekeerd aan telersverenigingen in de groente- en fruitsector. Het Hof wijst alle middelen van Nederland tegen het arrest van het Gerecht af. Aldus bevestigt het Hof dat de kosten van een promotionele opdruk op een verpakking "*verpakkingskosten*" zijn waarvoor geen subsidie kan worden toegekend. Nederland bestempelde deze kosten als "*kosten van verkoopbevordering*", die wel subsidiabel zijn. Verder blijft het standpunt van de Commissie overeind dat de telersvereniging FresQ niet voldoende regie had over de verkoop en afzet van de producten van haar leden. Hierdoor voldeed FresQ niet aan de voorwaarden voor erkenning als telersvereniging. In lijn met voorgaande jurisprudentie houdt het Hof zich vast aan de verlichte bewijslast voor de Commissie. Deze bewijslast geldt wanneer de Commissie

twijfel koestert over de door een lidstaat uitgevoerde controles. Nederland achtte deze verlichte bewijslast *in casu* niet gerechtvaardigd, omdat het geschil niet ging over controles, maar over de juiste duiding van de feiten. Het Hof verwerpt dit standpunt van Nederland en keurt de door het Gerecht toegepaste bewijslastverdeling goed.

Mededinging

Arrest van het Hof van 4 december 2014, FNV Kunsten Informatie en Media, zaak C-413/13 (Nederland, Gerechtshof 's-Gravenhage)
Deze zaak draait om de vraag of cao-afspraken waarin minimumtarieven voor zelfstandige musici zijn vastgelegd die invallen bij Nederlandse orkesten, vallen binnen de werkingssfeer van de Europese mededingingsregels (artikel 101 VWEU). Cao-afspraken voor werknemers zijn namelijk in beginsel uitgezonderd van het mededingingsrecht. Het Hof oordeelt, in lijn met het betoog van de Nederlandse regering, dat deze cao-exceptie niet geldt voor *echte* zelfstandigen (zzp'ers), maar wel voor *schijn*zelfstandigen, die immers gelijkgesteld kunnen worden met werknemers. Het Hof geeft daarbij aanwijzingen aan de nationale rechter hoe bepaald moet worden wat schijnzelfstandigheid is. Zo moet worden nagegaan of de invallers zich niet in een ondergeschiktheidsrelatie met het betrokken orkest bevinden en dus vergeleken met normale werknemers over meer zelfstandigheid en flexibiliteit beschikken in de uitvoering van de aan hen toevertrouwde taken. Deze uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering in deze zaak.

Milieu

Arrest van het Hof van 15 mei 2014, Briels e.a., zaak C-521/12 (Nederland, Raad van State)
De verbreding van de Rijksweg A2 kan volgens een rapport nadelige effecten hebben op een nabijgelegen Natura 2000-gebied, met daarin een habitattype (blauwgraslanden) dat wordt beschermd door de habitatrichtlijn (43/1992). De minister van Infrastructuur en Milieu besluit hierop zogeheten "*mitigerende maatregelen*" te nemen als gevolg waarvan de aanleg van de A2 wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van blauwgraslanden van gelijke of grotere omvang elders in het betrokken gebied. De Raad van State vraagt

het Hof of een dergelijke mitigerende maatregel mag worden meegewogen bij een onderzoek of er sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied in de zin van artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn. Het Hof oordeelt dat een dergelijke maatregel niet mag worden meegewogen bij de beoordeling van artikel 6, lid 3. Dit artikel vereist immers dat het buiten twijfel staat dat er geen nadelige effecten voor een gebied zijn. Een maatregel als in de voorliggende zaak kan de negatieve gevolgen niet voorkomen of verminderen, maar enkel nadien compenseren. Wel kan een dergelijke maatregel worden aangemerkt als een compenserende maatregel als bedoeld in artikel 6, lid 4, van de habitatrichtlijn, indien aan alle voorwaarden van dat artikel is voldaan. Deze uitspraak is niet in overeenstemming met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 1 juli 2014, Ålands Vindkraft AB, zaak C-573/12 (Zweden)
Zweden steunt de productie van groene stroom met een regeling voor handel in groenestroomcertificaten. Alleen energiebedrijven die in Zweden groene stroom opwekken, kunnen gebruikmaken van deze regeling. Ålands Vindkraft produceert groene stroom in Finland en levert deze aan het Zweedse net, maar kan niet profiteren van de Zweedse steunregeling. Het Hof ziet geen bezwaar tegen de door Zweden gehanteerde territoriale beperking van de steunregeling. Een regeling als de Zweedse is immers een steunregeling in de zin van richtlijn hernieuwbare energie (2001/77). Deze richtlijn staat toe dat steunregelingen worden beperkt tot de productie van groene stroom op het nationale grondgebied. Weliswaar kan een dergelijke beperking de invoer van groene stroom uit een andere lidstaat belemmeren (artikel 34 VWEU), maar deze belemmering kan worden gerechtvaardigd vanwege de bescherming van het milieu en van de gezondheid en het leven van personen, dieren en planten. In het kader van de evenredigheidstoets kent het Hof betekenis toe aan de huidige stand van het Unierecht: nationale steunregelingen zijn niet geharmoniseerd en streefcijfers voor het aandeel hernieuwbare energie zijn per lidstaat vastgesteld. In die juridische context gaat een beperking van een steunregeling tot het nationale grondgebied niet verder dan nodig is. Deze uitspraak is geheel in lijn met het door Nederland ingebrachte standpunt.

Arrest van het Hof van 11 september 2014, Essent Belgium NV, gevoegde zaken C-204/12 tot en met C-208/12 (België)
In Vlaanderen waren alle elektriciteitsleveranciers op basis van een steunregeling verplicht om jaarlijks een bepaald aantal groenestroomcertificaten aan de Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt in te dienen (een quotumverplichting). Om aan deze quotumplicht te voldoen werden alleen Vlaamse groenestroomcertificaten geaccepteerd. Nederlandse en Noorse groenestroomcertificaten konden hiervoor niet worden gebruikt. De verwijzende rechter vraagt of deze steunregeling in overeenstemming is met het vrij verkeer van goederen en met de richtlijn hernieuwbare energie (2001/77). Het Hof oordeelt dat lidstaten op grond van de richtlijn hernieuwbare energie nationale steunregelingen mogen opzetten op grond waarvan een bepaald quotum per jaar aan nationale groenestroomcertificaten moet worden ingediend. In het kader van een dergelijke steunregeling hoeven vreemde groenestroomcertificaten niet te worden geaccepteerd. Hoewel de steunregeling volgens het Hof de invoer van elektriciteit uit andere lidstaten kan belemmeren, kan deze belemmering worden gerechtvaardigd door de doelstelling van de bevordering van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor de productie van elektriciteit. Deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Privacy

Arrest van het Hof van 17 juli 2014, YS e.a., gevoegde zaken C-141/12 en C-372/12 (Nederland, Rechtbank Middelburg en Raad van State)
Voorafgaand aan een beslissing van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) op een aanvraag voor een verblijfsvergunning wordt een eerste juridische analyse voor intern gebruik opgesteld ('minuut'). Deze minuut bevat persoonlijke gegevens van de vergunningsaanvrager en een juridische analyse. De partijen in deze zaken eisen inzage in de minuut. In de nationale procedures stellen zij zich op het standpunt dat zij recht hebben op inzage op grond van de richtlijn bescherming persoonsgegevens (1995/46). Naar aanleiding van deze nationale procedures stelt zowel de Rechtbank Middelburg als de Raad van State prejudiciële vragen aan het Hof. Het Hof is het niet eens met de aanvragers. Juridische analyses in de minuut kunnen weliswaar persoonsgegevens *bevatten*, maar *zijn* op zich geen

persoonsgegevens. De IND hoeft dus geen inzage in de minuut te geven en kan volstaan met een opsomming van de gegevens die in de minuut zijn opgenomen. De partijen kunnen ook geen inzage afdwingen met een beroep op artikel 41 van het Handvest. Dit artikel regelt weliswaar het recht op behoorlijk bestuur, maar is niet gericht tot de lidstaten. Deze uitspraak is volledig in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Procesrecht

Arrest van het Hof van 15 januari 2014, Commissie/Portugal (ondersteund door o.a. Nederland), zaak C-292/11 P
Deze zaak betreft het hoger beroep in een geschil tussen de Commissie en Portugal. Portugal had beroep ingesteld bij het Gerecht tegen een beschikking van de Commissie om een dwangsom in te vorderen die verschuldigd zou zijn op grond van een eerder arrest van het Hof uit 2008 (zaak C-70/06). Portugal had weliswaar nieuwe wetgeving opgesteld om tegemoet te komen aan deze eerdere uitspraak van het Hof, maar in de ogen van de Commissie was Portugal daarbij tekort geschoten. Volgens het Hof valt deze laatste beoordeling onder de exclusieve beoordelingsbevoegdheid van het Hof, en niet onder die van de Commissie of van het Gerecht. Invordering van de door het Hof opgelegde dwangsom mag alleen voor de niet-nakoming van het eerdere arrest. Als een lidstaat dat arrest is nagekomen, mag de Commissie de dwangsom niet invorderen omdat andere punten nog niet zijn opgelost. De Commissie had dus eerst een nieuwe niet-nakomingsprocedure moeten inleiden en de beweerde niet-nakoming ter beoordeling moeten voorleggen aan het Hof. Deze uitspraak is conform het standpunt van de Nederlandse regering.

Beschikkingen van het Gerecht van 3 september 2014, Schutzgemeinschaft Milch und Milcherzeugnisse/Commissie (ondersteund door o.a. Nederland), zaken T-112/11 (Edam) en T-113/11 (Gouda)
De *Schutzgemeinschaft Milch und Milcherzeugnisse* verzet zich tegen de registratie als beschermde geografische aanduidingen van "*Edam Holland*" en "*Gouda Holland*". De *Schutzgemeinschaft* meent dat de juiste procedure niet is gevolgd en dat "*Edam Holland*" en "*Gouda Holland*" geen (historische) benamingen zijn die bescherming verdienen. Het Gerecht verklaart dit verzoek niet-ontvankelijk. De leden van de *Schutzgemeinschaft* zijn namelijk niet rechtstreeks

geraakt door de registratie van genoemde namen, aangezien zij hierdoor geen enkel nadeel ondervinden. Er wordt alleen voor bepaalde specifieke gevallen een nieuw recht in het leven geroepen. De Nederlandse regering had in deze zaak betoogd dat de registraties juist waren en had niet ingezet op de niet-ontvankelijkheid. Door de niet-ontvankelijkheid blijven de registraties bestaan en dat resultaat is geheel in lijn met de Nederlandse inzet.

Arrest van het Hof van 22 oktober 2014, Commissie/Nederland, zaak C-252/13
De richtlijn gelijke behandeling van mannen en vrouwen in arbeid en beroep (2005/54) moet verzekeren dat vrouwen na hun zwangerschapsverlof onder vergelijkbare voorwaarden naar hun vroegere baan of een gelijkwaardige functie terug kunnen keren. De Commissie is van mening dat de Nederlandse regelgeving die deze richtlijn omzet, onvoldoende is. Nederland bestrijdt dit. Een van haar verweren zag op de ontvankelijkheid van het verzoekschrift van de Commissie. Volgens Nederland was dit verzoekschrift onduidelijk en onbegrijpelijk. Het Hof geeft Nederland gelijk en oordeelt dat het inderdaad onvoldoende coherent, duidelijk en nauwkeurig is. De Commissie heeft namelijk geen enkele regel van Nederlands recht aangewezen die zou indruisen tegen de richtlijn gelijke behandeling. Het Hof kan daarom niet nagaan of de niet-nakoming die de Commissie Nederland verwijt, daadwerkelijk heeft plaatsgevonden. Het beroep van de Commissie is daardoor niet-ontvankelijk.

Sancties

Arrest van het Gerecht van 16 oktober 2014, LTTE/Raad (ondersteund door o.a. Nederland), gevoegde zaken T-208/11 en T-508/11
LTTE is een Sri Lankaanse beweging (beter bekend onder de naam Tamil Tijgers) die op de EU-terrorismelijst staat. LTTE komt in deze zaak op tegen haar plaatsing op deze lijst door de Raad. Allereerst meent de LTTE dat niet de Europeesrechtelijke sanctieregels maar het internationale humanitaire recht voor gewapende conflicten op haar van toepassing zouden zijn. Volgens het Gerecht sluiten deze twee rechtsgebieden elkaar echter niet uit en kunnen deze tegelijk van toepassing zijn. Dit is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering. Ook komt LTTE op tegen de wijze waarop de Raad de sanctieverordeningen heeft vastgesteld. De Raad had deze

sanctieverordeningen gebaseerd op beslissingen van Britse en Indiase instanties. Het Gerecht oordeelt, in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering, dat de Raad zijn sanctieverordeningen in principe mag baseren op beslissingen van instanties van derde landen. In het geval van het Indiase besluit heeft de Raad volgens het Gerecht echter nagelaten te checken of in India de rechten van de verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming op een vergelijkbaar niveau als dat in de Unie worden beschermd. Bovendien heeft de Raad in zijn motivering bij de sanctieverordeningen feiten en omstandigheden genoemd die niet door nationale instanties waren vastgesteld. Daarom moeten de verordeningen nietig worden verklaard. Deze uitkomst is niet in lijn met het Nederlandse standpunt. De Raad heeft hoger beroep ingesteld tegen het arrest van het Gerecht.

Sociaal recht

Arrest van het Hof van 5 juni 2014, I., zaak C-255/13 (Ierland)

Deze zaak gaat over het verschil tussen de begrippen "*woonplaats*" en "*verblijfplaats*" in de sociale zekerheidsverordening (883/2004). De Ierse heer I. woonde in Ierland en heeft gewerkt in Ierland en in het Verenigd Koninkrijk. Op vakantie in Duitsland in augustus 2002, krijgt I. plotseling een ernstige medische aandoening. I. wordt opgenomen in een kliniek in Düsseldorf, waar hij sindsdien onder voortdurende zorg van specialisten staat. I. is volledig rolstoelafhankelijk en reizen is voor hem vrijwel onmogelijk. Sinds zijn ontslag uit de kliniek in 2003 woont I. in Düsseldorf. I. wil graag terugkeren naar Ierland, maar is wegens de ernst van zijn gezondheidstoestand genoodzaakt in Duitsland te blijven. De Ierse Health Service Executive (HSE) heeft I. tot 2011 een invaliditeitsuitkering verstrekt op grond van artikelen 19 en 20 van de socialezekerheidsverordening. Deze artikelen zien op situaties waarin de bevoegde lidstaat voorziet in bijdragen voor medische zorg in een andere lidstaat waar betrokkene zijn verblijfplaats heeft. In 2011 weigert de HSE echter verlenging van I.'s uitkering, omdat I. volgens de HSE niet zijn verblijfplaats, maar zijn woonplaats in Duitsland heeft. Het Hof overweegt dat het begrip "*verblijfplaats*" ziet op tijdelijk verblijf, maar niet noodzakelijk een aanwezigheid van korte duur impliceert. In het kader van de socialezekerheidsverordening kan dit begrip niet samenvallen met de "*woonplaats*" van een belanghebbende. Het is aan

de nationale rechter om te bepalen wat de woonplaats van I. is, door na te gaan waar het gewone centrum van zijn belangen ligt. Deze uitspraak is deels in overeenstemming met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 5 november 2014, Tümer, zaak C-311/13 (Nederland, Centrale Raad van Beroep)
De insolventierichtlijn (1980/987) beschermt werknemers bij faillissement van hun werkgevers. Deze richtlijn laat de definitie van het begrip "*werknemer*" echter over aan de lidstaten, en biedt een beperkte mogelijkheid om bepaalde categorieën werknemers van dit begrip uit te sluiten. De Nederlandse Werkloosheidswet sluit vreemdelingen die niet rechtmatig in Nederland verblijven uit. Zij hebben hierdoor geen aanspraak op een werkloosheidsuitkering. De Turkse heer Tümer verzet zich hiertegen. Tümer heeft als derdelander enige tijd in Nederland gewerkt en heeft bij het UWV een werkloosheidsuitkering aangevraagd na het faillissement van zijn werkgever. Het UWV heeft deze aanvraag echter afgewezen omdat Tümer niet rechtmatig in Nederland verblijft. Het Hof kijkt onder meer naar het sociale doel van de insolventierichtlijn en oordeelt dat de beoordelingsvrijheid van lidstaten om het werknemersbegrip in te vullen niet onbeperkt is. Derdelanders die niet legaal in de Unie verblijven, mogen niet bij voorbaat worden uitgesloten van de werkingssfeer van de richtlijn. Daarbij acht het Hof het van belang dat het Nederlandse civiele recht de status van werknemer toekent aan iedereen die een arbeidsovereenkomst heeft, ongeacht zijn nationaliteit of status van verblijf. Het is volgens het Hof in strijd met de insolventierichtlijn om derdelanders die niet legaal in een lidstaat verblijven, wel de status van werknemer toe te kennen in het civiele recht maar niet in het insolventierecht. Deze uitspraak is niet in lijn met het Nederlandse standpunt in deze zaak.

Staatssteun

Arrest van het Hof van 3 april 2014, Commissie/ING, DNB en Nederland, zaak C-224/12 P
Deze zaak betreft het beroep van de Commissie tegen de uitspraak van het Gerecht van 2 maart 2012 (zaak T-29/10). Het Gerecht had ING c.s. in het gelijk gesteld door te oordelen dat de wijziging in de voorwaarden van terugbetaling van de kapitaalinjectie die de bank kreeg in het kader van de financiële crisis in het najaar van 2008 geen staatsteun betrof. Het Gerecht

baseerde dit oordeel op het particuliere investeerders (PI)-criterium, dat de Commissie in deze zaak niet had toegepast. Volgens het Gerecht kon daarom niet worden bewezen dat een particuliere investeerder deze terugbetalingsvoorwaarden niet zou zijn overeengekomen met ING. De Commissie stelt in dit beroep dat het PI-criterium hier niet van toepassing is. Het Hof verwerpt dit. Volgens de rechtspraak hangt de toepasselijkheid van het PI-criterium af van de vraag of de wijziging van de terugbetalingsvoorwaarden als beslissing van een aandeelhouder van de betrokken onderneming kan worden gekwalificeerd. Het is volgens het Hof niet onwaarschijnlijk dat een aandeelhouder opnieuw zou willen onderhandelen over wijzigingen in de terugbetalingsvoorwaarden van effecten. Daarom geldt het PI-criterium ook voor dergelijke wijzigingen. In dat opzicht is de staat te vergelijken met een hypothetische particuliere investeerder. Bij die vergelijking is doorslaggevend of de wijziging in de terugbetalingsvoorwaarden wel economisch rationeel is en of een particuliere investeerder ook zou instemmen met een vergelijkbare wijziging die de vooruitzichten om de kapitaalinbreng terug te krijgen, zou doen stijgen. De uitspraak is in lijn met de inbreng van de Nederlandse regering.

Arrest van het Gerecht van 12 juni 2014, Scheepsbouwkundig Advies en Reken Centrum/ Commissie (ondersteund door o.a. Nederland), zaak T-488/11

Volgens het Scheepsbouwkundig Advies en Reken Centrum (SARC) vormt de licentieovereenkomst tussen de TU Delft en Delftship voor scheepsbouwdesignsoftware onrechtmatige staatsteun. SARC dient hiertoe een klacht in bij de Commissie. De Commissie stelt echter vast dat er geen sprake is van staatssteun. Tegen dit besluit gaat SARC in beroep bij het Gerecht. Het Gerecht verklaart SARC, in lijn met het betoog van de Commissie en de Nederlandse regering, niet-ontvankelijk in zijn beroep voorzover het de gegrondheid van het besluit van de Commissie betreft. SARC heeft namelijk niet aangetoond hoe zijn positie wordt benadeeld door het besluit. Verder verwerpt het Gerecht het beroep van SARC op artikel 108, lid 2, VWEU en de procedureverordening voor steunmaatregelen (659/1999), voorzover het beroep niet tot doel had zijn procedurele rechten als belanghebbende te waarborgen. Deze uitspraak is in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Arrest van het Hof van 17 september 2014, Commerz Nederland, zaak C-242/13 (Nederland, Hoge Raad)

Commerz Nederland heeft aan RDM Vehicles, RDM Finance I BV en RDM Finance II BV bepaalde kredietfaciliteiten ter beschikking gesteld (in totaal 28,6 miljoen). De enige bestuurder van het Havenbedrijf Rotterdam NV, de exploitant van de haven die volledig eigendom van de gemeente Rotterdam is, stelt het Havenbedrijf vervolgens garant tegenover Commerz Nederland voor de nakoming van deze verplichtingen. De bestuurder trad eigenmachtig op, heeft de verleende garanties bewust geheimgehouden en heeft de statuten van zijn bedrijf genegeerd door geen goedkeuring aan de raad van commissarissen te vragen. De Hoge Raad vraagt het Hof of een garantieverlening, onder deze omstandigheden, aan de staat kan worden toegerekend in de zin van de artikelen 107 en 108 VWEU. Het Hof herhaalt dat de toerekenbaarheid van de staat niet kan worden afgeleid uit het enkele feit dat een door de staat gecontroleerd openbaar bedrijf de garanties heeft verleend. Niettemin wijzen de organieke banden tussen het Havenbedrijf Rotterdam en de gemeente Rotterdam er in principe op dat de overheid bij de garantieverlening was betrokken. Het onwettig handelen van de enige bestuurder sluit een toerekenbaarheid aan de staat op zich niet uit, hoewel in aanmerking moet worden genomen dat de garantieverlening blijkbaar geheim is gehouden. Het is aan de Hoge Raad om over deze toerekenbaarheid een oordeel te vellen. Deze uitspraak is grotendeels conform de Nederlandse inbreng in deze zaak.

Arrest van het Hof van 18 december 2014, SOMVAO, zaak C-599/13 (Nederland, Raad van State)

SOMVAO, de Somalische Vereniging Amsterdam en Omgeving, heeft in 2005 een subsidie van bijna twee ton gekregen uit het Europees Vluchtelingenfonds (EVF) voor een project ter bevordering van de integratie van Somaliërs in de Nederlandse samenleving. Een accountantskantoor heeft in opdracht van de Europese Commissie controles uitgevoerd waaruit blijkt dat deze subsidie voor het grootste deel onterecht is toegekend. Nederland wil deze onterecht toegekende steun terugvorderen. Knelpunt in deze zaak is dat er geen specifieke juridische nationale bevoegdheid is om het bedrag van de onterechte steun terug te vorderen. De Raad van State vraagt het Hof daarom of de Nederlandse Staat het bedrag van de onterechte steun kan terugvorderen op basis van het Unierecht. Het Hof oordeelt dat het Unierecht inderdaad een rechtsgrondslag biedt voor nationale autoriteiten

om de subsidie terug te vorderen of te wijzigen. Hoewel verordening 2988/1995 (betreffende de bescherming van de financiële belangen van de EU) te algemeen is voor deze terugvordering, biedt artikel 53 ter, lid 2, sub c, van verordening 1605/2002 (betreffende het Financieel Reglement van toepassing op de algemene begroting van de EU) hier wel een grondslag voor. Deze uitspraak is in lijn met het Nederlandse standpunt in deze zaak.

Strafrecht

Beschikking van het Hof van 30 januari 2014, Paola C., zaak C-122/13 (Italië)
C. is in Italië slachtoffer geweest van een seksueel geweldsmisdrijf. De dader is veroordeeld tot een gevangenisstraf en tot het betalen van een schadevergoeding. Aan dit laatste kan de dader hoogstwaarschijnlijk niet voldoen. C. eist bij de verwijzende rechter een schadevergoeding van de Italiaanse regering omdat die volgens haar verplicht is om haar op grond van de richtlijn schadeloosstelling van slachtoffers van misdrijven (2004/80) een billijke en passende schadeloosstelling te garanderen. Deze richtlijn is echter alleen van toepassing indien een misdrijf is gepleegd in een andere lidstaat dan die waar het slachtoffer zijn gewone verblijfplaats heeft. Het Hof verklaart zich om die reden kennelijk onbevoegd om deze zaak te behandelen. Deze uitspraak is in lijn met door Nederland gemaakte opmerkingen over de toepasselijkheid van de richtlijn in deze zaak.

Arrest van het Hof van 5 juni 2014, M., zaak C-398/12 (Italië)
De Italiaanse M. woont in België en wordt ervan verdacht seksuele handelingen te hebben verricht met zijn minderjarige kleindochter. In België is deze verdenking strafrechtelijk onderzocht. Na afloop van dit onderzoek heeft een rechtbank van eerste aanleg beslist om M. niet naar een vonnisgerecht te verwijzen omdat er onvoldoende bezwaren tegen hem waren. Dit heet een beschikking van buitenvervolgingstelling. Deze beschikking is onherroepelijk geworden en kon enkel ongedaan worden gemaakt in het geval van nieuwe bezwaren. Ondertussen was in Italië ook een strafrechtelijk onderzoek gestart voor dezelfde feiten. Op grond van dezelfde gegevens als die in België tot de buitenvervolgingstelling hadden geleid, zagen de Italiaanse autoriteiten wel mogelijkheden tot vervolging. De Italiaanse verwijzende rechter vraagt of een Italiaanse vervolging op basis van dezelfde feiten verenigbaar is met het *ne bis in idem*-beginsel uit artikel 54 van de

Schengenuitvoeringsovereenkomst. Het Hof oordeelt dat zodra er sprake is van een onherroepelijk strafrechtelijk vonnis, er geen strafrechtelijke vervolging op grond van dezelfde feiten in een andere lidstaat mag worden gestart. Daarvan is *in casu* sprake doordat er een inhoudelijk onderzoek is gedaan met een eindoordeel. Het feit dat er in het geval van een *novum* de mogelijkheid bestaat voor de herziening van dit vonnis, betekent niet dat het vonnis niet onherroepelijk is. Deze uitspraak komt overeen met het standpunt van de Nederlandse regering.

Telecom

Arrest van het Hof van 30 april 2014, UPC DTH, zaak C-475/12 (Hongarije)
UPC is een in Luxemburg ingeschreven onderneming die vanuit Luxemburg aan abonnees in andere lidstaten via de satelliet radio- en televisiediensten aanbiedt. Er is een geschil over de maatregelen van markttoezicht waaraan UPC in Hongarije wordt onderworpen, zoals het overleggen van informatie aan de autoriteiten en de registratievoorwaarden om in Hongarije diensten te kunnen aanbieden. De verwijzende rechter vraagt het Hof in dat kader of de dienst die UPC aanbiedt, kan worden aangemerkt als "*elektronische communicatiedienst*" in de zin van de kaderrichtlijn elektronische communicatiediensten (2002/21) en of de registratieverplichting in overeenstemming is met het vrij verkeer van diensten. Het Hof overweegt dat voor de kwalificatie als "*elektronische communicatiedienst*" uitsluitend van belang is dat UPC richting de eindgebruikers aansprakelijk is voor het overbrengen van het signaal dat de dienst aan de abonnees waarborgt. Het is voor deze kwalificatie niet relevant dat het signaal wordt overgebracht door middel van infrastructuur van een derde. Het toezicht op elektronische communicatiediensten valt onder de bevoegdheid van de autoriteiten van de lidstaat waar de afnemers van die diensten wonen. Het Hof stelt tot slot vast dat de registratieverplichting uitdrukkelijk is neergelegd in de machtigingsrichtlijn (2009/140). Deze verplichting moet wel voldoen aan de eisen van artikel 3 van deze richtlijn. Een vestigingseis is echter volgens het Hof in strijd met het vrij verkeer van diensten. Deze uitspraak komt gedeeltelijk overeen met het door Nederland ingenomen standpunt.

Vennootschapsrecht

Arrest van het Hof van 15 mei 2014, Timmel, zaak C-359/12 (Oostenrijk)
De heer Timmel vindt dat de publicatie van informatie bij de aanbieding van effecten waarop hij inschreef, niet in overeenstemming was met de prospectusverordening (809/2004) en de prospectusrichtlijn (2003/71). Volgens Timmel moet informatie die in de basisprospectus ontbreekt, worden opgenomen in het document ter aanvulling van de basisprospectus. Het Hof oordeelt dat ontbrekende informatie alleen in dit aanvullende document moet worden opgenomen wanneer het een belangrijke nieuwe ontwikkeling, een materiële vergissing of een onjuistheid behelst die van invloed kan zijn op de beoordeling van de effecten. Alle overige informatie moet in de definitieve voorwaarden worden opgenomen. Verder oordeelt het Hof dat een elektronische prospectus niet gemakkelijk toegankelijk is in de zin van de prospectusverordening wanneer een belegger zich moet registreren met een email-adres en een disclaimer moet aanvaarden. Hetzelfde geldt wanneer de belegger moet betalen of maximaal twee documenten per maand kosteloos kan opvragen. Een basisprospectus moet volgens het Hof zowel ter zetel van de uitgevende instelling als bij de financiële intermediairs voor het publiek beschikbaar worden gesteld. Deze uitspraak is grotendeels in lijn met de Nederlandse inbreng.

Arrest van het Hof van 17 september 2014, Almer Beheer BV, zaak C-441/12 (Nederland, Hoge Raad)
In deze zaak staat de vraag centraal of een executoriale verkoop van effecten is onderworpen aan de verplichting tot het publiceren van een prospectus als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de prospectusrichtlijn (2003/71). Het Hof oordeelt van niet. Hoewel de werkingssfeer van de prospectusplicht zeer ruim is omschreven ("*elke aanbieding van effecten aan het publiek*"), beslist het Hof dat het opleggen van een prospectusplicht bij een executoriale verkoop van effecten niet past bij de doelstelling van deze plicht. De prospectus-plicht strekt er immers toe beleggers te beschermen en een goede werking van de effectenmarkt te waarborgen. Daarmee ziet de prospectusplicht op de normale situatie van de verkoop van effecten. De gedwongen verkoop van effecten verschilt echter wezenlijk van deze normale situatie, met name wat betreft de verkopende partij (doorgaans niet de uitgevende instelling of de houder van de effecten) en de doelstelling ervan (het aflossen van schuld). Een prospectusplicht bij executoriale verkopen zou bovendien

leiden tot vertraging van de verkoop, tot vermindering van de opbrengst vanwege kosten, en tot praktische problemen, bijvoorbeeld ten aanzien van de partij die de prospectus moet opstellen. Om deze redenen beslist het Hof dat de prospectusplicht niet geldt voor de executoriale verkoop van effecten. De Nederlandse regering leverde in deze zaak alleen een inbreng voor de tweede prejudiciële vraag; aan de beantwoording hiervan komt het Hof niet meer toe.

Vrij verkeer - Diensten

Arrest van het Hof van 11 september 2014, Essent Energie Productie, zaak C-91/13 (Nederland, Raad van State)
Een Duitse onderneming heeft o.a. Turkse arbeidskrachten ter beschikking gesteld om werkzaamheden te verrichten in Nederland voor energiebedrijf Essent. Essent wordt beboet omdat voor deze arbeidskrachten geen tewerkstellingsvergunning is aangevraagd. De Raad van State vraagt of dit vergunningenstelsel in lijn is met de standstillbepaling uit de associatie-overeenkomst met Turkije. Het Hof oordeelt dat op deze zaak niet het associatierecht, maar het vrijedienstenverkeer van toepassing is. Het Hof overweegt dat de Nederlandse tewerkstellingsvergunningsplicht een beperking kan vormen van het vrij verkeer van diensten, voorzover dit stelsel een in een lidstaat gevestigde dienstverlener beperkt om werknemers uit derde landen die in de lidstaat van vestiging van de dienstverlener zijn toegelaten, naar Nederland uit te zenden. Een dergelijke beperking is volgens het Hof niet evenredig aan het beoogde doel, te weten de bescherming van de nationale arbeidsmarkt, omdat de werknemers in kwestie niet werkelijk willen toetreden tot de Nederlandse arbeidsmarkt. Een meldingsplicht voor dergelijke werknemers zou in dit geval volgens het Hof volstaan. De uitspraak komt niet overeen met het Nederlandse standpunt.

Vrij verkeer - Personen

Arrest van het Hof van 10 september 2014, Haralambidis, zaak C-270/13 (Italië)
De prejudiciële vragen uit deze zaak vloeien voort uit het hoger beroep dat de Griekse Haralambidis heeft ingesteld tegen de nietigverklaring van zijn benoeming tot voorzitter van de havenautoriteit van Brindisi op basis van het gegeven dat hij niet de Italiaanse nationaliteit bezit. Het Hof oordeelt dat de voorzitter van een havenautoriteit als werknemer moet worden aangemerkt in de zin van artikel 45, lid 1, VWEU, nu sprake is van een ondergeschiktheidsverhouding en het betalen van een beloning. Het is een lidstaat niet toegestaan de functie van voorzitter van een havenautoriteit voor te behouden aan zijn staatsburgers, aangezien artikel 45 VWEU elke vorm van discriminatie op grond van nationaliteit verbiedt. Het feit dat de voorzitter van de havenautoriteit van Brindisi in het kader van zijn werkzaamheden sporadisch bevoegdheden van openbaar gezag uitoefent, kan een beroep op de uitzondering van artikel 45, lid 4, VWEU voor betrekkingen in overheidsdienst niet rechtvaardigen. Deze uitspraak is gedeeltelijk in lijn met het standpunt van de Nederlandse regering.

Doorhalingen en Beschikkingen

In 2014 zijn vijf zaken waaraan de Nederlandse regering heeft deelgenomen, bij beschikking doorgehaald door het Hof. Het betrof drie prejudiciële zaken en twee directe zaken. In de volgende prejudiciële zaken hebben de verwijzende rechters de vragen ingetrokken: C-207/13 Wagenborg Passagiersdiensten e.a (College van Beroep voor het bedrijfsleven), C-458/13 Grund e.a. (Duitsland) en C-658/13 Spitzner (Duitsland).

In twee directe zaken die zijn doorgehaald en waarin de Nederlandse regering een memorie van interventie had ingediend, heeft de Commissie afstand van instantie gedaan. Het betreft de zaken C-405/13 Commissie/Roemenië en C-406/13 Commissie/Roemenië. Deze rechtstreekse zaken zijn, net als de doorhalingen uit 2013, inbreukzaken die zijn gestart door de Commissie wegens te late omzetting van richtlijnen. Sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon is de Commissie op grond van artikel 260, lid 3, VWEU bevoegd om bij het uitblijven van melding van omzettingsmaatregelen door een lidstaat binnen de daarvoor gestelde termijn direct een

dwangsom en/of een boete te eisen van die lidstaat bij het Hof. De Commissie hoeft dus niet eerst een uitspraak af te wachten die de inbreuk vaststelt. Zodra alsnog alle maatregelen zijn genomen en gemeld, doet de Commissie doorgaans afstand van instantie.

Zaken voor het EVA-Hof

Arrest van het EVA-Hof van 10 november 2014, Kaufmann, zaak E-9/14 (Liechtenstein)
Het bedrijf Otto Kaufmann AG is in januari 2014 strafrechtelijk veroordeeld door de prinselijke rechtbank van Liechtenstein. De Liechtensteinse rechter vraagt vervolgens aan het EVA-Hof of lidstaten op grond van de EER-overeenkomst verplicht zijn om strafrechtelijke veroordelingen van rechtspersonen formeel op te nemen in een centraal register. Het EVA-Hof oordeelt dat een dergelijke verplichting niet volgt uit de relevante bepalingen onder de EER-overeenkomst (artikel 31 EER, artikel 36 EER, de dienstenrichtlijn (2006/123) en de richtlijn overheidsopdrachten (2004/18)). Op grond van artikel 45 van de richtlijn overheidsopdrachten en artikel 33 van de dienstenrichtlijn moeten lidstaten echter wel bepaalde informatie kunnen verschaffen over een rechtspersoon wanneer een andere lidstaat daarom verzoekt. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie die betrekking heeft op de professionele betrouwbaarheid van dienstverleners. In dat kader kan informatie over strafrechtelijke veroordelingen van bijzonder belang zijn. Het is echter aan de lidstaten om de manier van opslaan en de behandeling van de relevante informatie te regelen. Het instellen en bijhouden van een officieel strafregister is daartoe niet noodzakelijk. Deze uitspraak is geheel in lijn met het Nederlandse standpunt.

Bijlage 1

In 2014 gewezen arresten met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
T-16/11	Nederland/Commissie	forfaitaire korting landbouwsubsidie, aardappelzetmeel
T-112/11 en T-113/11	Schutzgemeinschaft Milch und Milcherzeugnisse/Commissie	beschermde oorsprongsbenamingen
T-208/11 en T-508/11	LTTE	bevriezing tegoeden
T-488/11	SARC	staatssteun
C-292/11 P	Commissie/Portugal	bevoegdheid Commissie, dwangsom
C-24/12 en C-27/12	X en TBG	belastingen, dividend, vrij verkeer van kapitaal, LGO
C-80/12	Felixstowe Dock and Railway Company	belastingen, recht van vrije vestiging
C-114/12	Commissie/Raad	externe betrekkingen (omroeporganisaties)
C-141/12 en C-372/12	YS e.a.	bescherming persoonsgegevens
C-176/12	A.M.S.	Handvest, horizontale werking
C-204/12 en C-208/12	Essent	groenestroomcertificaten
C-224/12 P	Commissie/ING, DNB en Nederland	staatssteun ING
C-264/12	Sindicato Nacional SPA	Handvest, verlaging ambtenarensalarissen
C-314/12	UPC Telekabel Wien	intellectueel eigendom
C-359/12	Timmel	prospectusrichtlijn, vennootschapsrecht
C-380/12	X.	douane-indeling, bleekaarde

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-390/12	Pfleger	vrij verkeer van diensten/ vestiging, Handvest
C-396/12	Van der Ham	landbouwbeleid
C-398/12	M.	Schengen uitvoeringsovereenkomst, ne bis in idem
C-399/12	Duitsland/Raad (OIV)	externe betrekkingen
C-423/12	Reyes	Gezinshereniging
C-426/12	X.	belastingen, brandstof
C-427/12	Commissie/Europees Parlement en Raad	comitologie, biociden
C-435/12	ACI Adam	auteursrecht, thuiskopie
C-441/12	Almer Beheer en Daedalus Holding	prospectusrichtlijn, vennotschapsrecht
C-456/12	O.	vrij verkeer van personen, gezinshereniging
C-457/12	S.	vrij verkeer van personen, gezinshereniging
C-461/12	Granton Advertising	belastingen, btw, kortingskaarten
C-475/12	UPC DTH	telecom
C-480/12	X.	douane-indeling, veredelingsregeling
C-485/12	Maatschap T. van Oosterom	landbouwsteun
C-521/12	Briels	milieu
C-573/12	Ålands Vindkraft	mededinging, energie
2/13	Advies EU-EVRM	institutioneel recht
C-39/13 tot C-41/13	SCA Group Holding	belastingen, recht van vrije vestiging, fiscale eenheid
C-48/13	Nordea Bank	belastingen, verrekening verliezen binnen bank, recht van vrije vestiging

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-87/13	X. (monumentenzaak)	vrij verkeer kapitaal, belastingvoordelen
C-91/13	Essent Energie Productie	terbeschikkingstelling werknemers
C-92/13	Gemeente 's-Hertogenbosch	belastingen, btw
C-105/13	Vonk Noordegraaf	landbouw, subsidies
C-122/13	Paola C.	schadeloosstelling slachtoffers
C-129/13 en C-130/13	Kamino International	douane, rechten verdediging
C-131/13 en C-163/13	Schoenimport Italmoda	belastingen, btw, recht op aftrek, vrijstelling of teruggaaf
C-133/13	Q. (landgoederenzaak)	belastingen, vrij verkeer kapitaal, belastingvoordelen
C-138/13	Dogan	gezinshereniging, inburgeringseis, richtlijn 2003/86
C-148-150/13	A., B., en C.	vluchtelingenbeleid, homoseksuelen
C-166/13	Mukarubega	recht te worden gehoord, terugkeerbesluit
C-206/13	Siragusa	EU-Handvest toepassingsbereik
C-242/13	Commerz Nederland	staatssteun
C-249/13	Boudjlida	visa, asiel, migratie
C-252/13	Commissie/Nederland	sociaal beleid - zwangerschap
C-255/13	I.	sociale zekerheid
C-267/13	Nutricia	geneesmiddelen
C-270/13	Haralambidis	sociale zekerheid migrerende werknemers

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-302/13	FlyLAL	ruimte van vrijheid, veiligheid en recht
C-311/13	Tümer	WW-uitkering illegaal verblijvende derdelander
C-387/13	VAEX	weigering uitvoerrestitutie
C-413/13	FNV Kunsten	mededinging
C-437/13	Unitrading	Handvest
C-469/13	Tahir	verblijfsvergunning, gezinshereniging
C-473/13	Bero en Bouzalmate	vreemdelingenbewaring
C-474/13	Ly Pham	vreemdelingenbewaring
C-481/13	Qurbani	VN-Vluchtelingenverdrag, Handvest
C-599/13	SOMVAO	steun vluchtelingenfonds
C-610/13P	Nederland/Commissie	subsidies groente- en fruittelers
E-9/14	Kaufmann	register strafrechtelijke veroordelingen

Bijlage 2

Aanhangige zaken op 31 december 2014 met Nederlandse inbreng, op nummer gesorteerd

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
T-119/10	Nederland/Commissie	bijdragen regionale ontwikkeling
C-28/12	Commissie/Raad	externe betrekkingen (luchtvaartakkoord)
C-463/12	Copydan Båndkopi	auteursrecht (thuiskopie)
C-51/13	Van Leeuwen	levensverzekering (woekerpolissen)
C-144/13, C-154/13 en C-160/13	VDP Dental Laboratory	belastingen, btw
C-146/13	Spanje/Raad	nauwere samenwerking (octrooi)
C-147/13	Spanje/Raad	nauwere samenwerking (octrooi)
C-170/13	Huawei Technologies	intellectueel eigendom (octrooi), misbruik machtspositie
C-171/13	Demirci e.a.	Associatieverdrag EU-Turkije (nationaliteitsverkrijging)
C-172/13	Commissie/Verenigd Koninkrijk	belastingen, verliesverrekening moedermaatschappij
C-179/13	Evans	vrij verkeer werknemers, volksverzekeringen
T-186/13	Nederland/Commissie	staatssteun (Leidschendam/ Voorburg)
T-261/13 en T-86/14	Nederland/Commissie	comitologie, bevoegdheid Commissie
C-266/13	Kik	zeerecht, continentaal plat, vrij verkeer werknemers

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-316/13	Fenoll	Handvest grondrechten (arbeid)
C-320/13	Commissie/Polen	dwangsom/boete
C-359/13	Martens	studiefinanciering
C-369/13	Gielen e.a.	drugs, strafrecht
C-375/13	Kolassa	prospectusverplichting
C-382/13	Franzen e.a.	vrij verkeer werknemers (sociale zekerheid)
C-409/13	Raad/Commissie	bevoegdheid, intrekking verordening door Commissie
C-461/13	Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland	milieu, kaderrichtlijn water
C-472/13	Shepherd	vluchtelingenverdrag, asiel VS-soldaat in Duitsland
C-477/13	Angerer	erkenning diploma’s
C-497/13	Faber	consumentenbescherming
C-512/13	X. (Sopora)	belastingen, 30%-regeling grensarbeiders
C-543/13	Fischer-Lintjens	pensioenen (begrip “verschuldigd”)
C-554/13	Zh. en O.	uitzettingsbesluit
C-573/13	Air Berlin	luchtvaart, consumentenbescherming
C-579/13	P. en S.	inburgeringsplicht
C-595/13	X.	belastingen, btw financiële diensten
C-632/13	Hirvonen	belastingen, vrij verkeer werknemers
C-655/13	Mertens	grensarbeid, werkloosheidsuitkering
C-657/13	Verder Lab Tec	belastingen, exitheffing

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-660/13	Raad/Commissie	bevoegdheid/externe betrekkingen (memorandum van overeenstemming Zwitserland)
C-686/13	X.	vrij verkeer kapitaal/ vestiging
C-9/14	Kieback	belastingen, vrij verkeer werknemers
C-10/14, C-14/14 en C-17/14	Miljoen e.a.	dividendbelasting
C-18/14	CO Sociedad de Gestion y Participación e.a.	Richtlijn 2007/44 (overnames)
C-55/14	Régie communale autonome du stade Luc Varenne	belastingen, btw
C-62/14	Gauweiler e.a.	bevoegdheid ECB /EMU
C-72/14	X. (Rijnvaartverdrag)	reikwijdte verordening 1408/71
C-81/14	Nannoka Vulcanus Indusries	vluchtige organische stoffenrichtlijn
C-85/14	KPN	telecom, tariefregulering
C-95/14	UNIC et UNI.CO.PEL	etikettering
C-110/14	Costea	consumentenbescherming
T-126/14	Nederland/Commissie	EOGFL
C-128/14	Het Oudeland Beheer	belastingen, btw (vervolg Vlaardingen)
C-148/14	Nordzucker	broeikasgasemissierechten
C-153/14	K. en A.	inburgering
C-158/14	A. e.a.	bevriezing tegoeden (sanctielijst - LTTE)
C-165/14	Rendon Marin	burgerschap, verblijfsvergunning
C-189/14	Chain	grensoverschrijdende arbeid

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-191/14 en C-192/14	Borealis Polyolefine e.a.	broeikasgasemissierechten
C-197/14	Van Dijk	Rijnvaartverdrag, CILFIT-rechtspraak
C-217/14	Commissie/Ierland	dwangsom/boetezaak
C-219/14	Greenfield	deeltijdarbeid
C-233/14	Commissie/Nederland	OV-kaart buitenlandse studenten
C-242/14	Saatgut-Treuhandverwaltung	kwekersrecht
C-257/14	Van der Lans	compensatie luchtreizigers
C-260/14 en C-261/14	Judetul Neamt e.a.	overheidsopdrachten/EFRO
C-293/14	Hiebler	vrij verkeer van diensten
C-295/14	DOW Benelux e.a.	broeikasgasemissierechten
C-319/14	B&S Global Transit Center	douaneregeling
C-333/14	Scotch Whisky Association	minimumprijzen alcoholhoudende drank
C-340/14 en C-341/14	Trijber e.a.	vrij verkeer van diensten, dienstenrichtlijn
C-342/14	X-Steuerberatungsgesellschaft	vrij verkeer van diensten (accountants)
C-378/14	Trapkowski	kinderbijslag
C-386/14	Groupe Steria	moeder-/dochterrichtlijn
C-389/14 en C-391/14 t/m C-393/14	Esso Italiana e.a.	broeikasgasemissierechten
C-390/14	Mehrabipari	verwijdering illegale derdelander
C-442/14	Bayer CropScience en Stichting De Bijenstichting	openbaarmaking milieu-informatie

Zaaknr.	Zaaknaam	Trefwoorden
C-465/14	Wieland et Rothwangl	AOW-uitkering niet-Nederlandse zeevarenden
C-486/14	Kossowski	ne bis in idem-beginsel
C-506/14	Yara Suomi e.a.	broeikasgasemissierechten
C-520/14	Gemeente Borsele	belastingen, btw leerlingenvervoer
T-521/14	Zweden / Commissie	comitologie

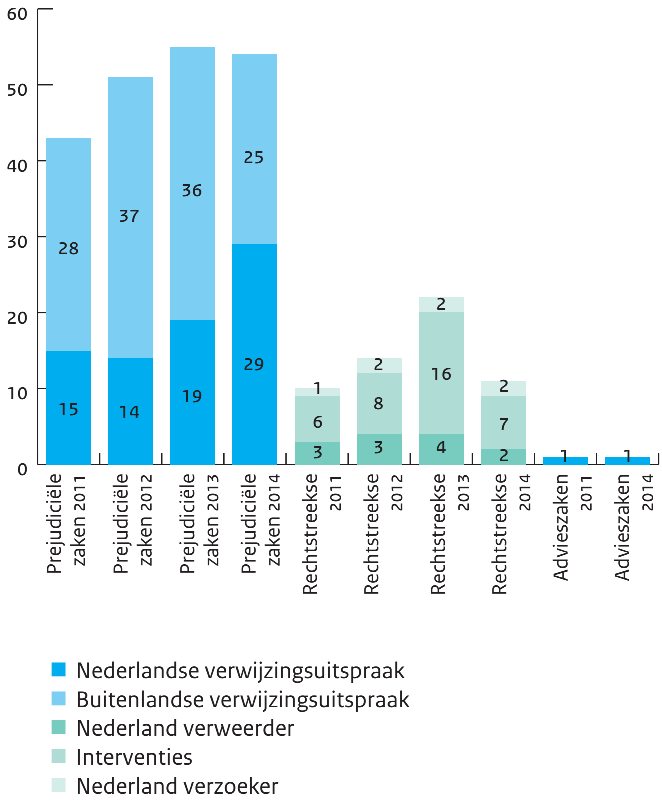
Bijlage 3

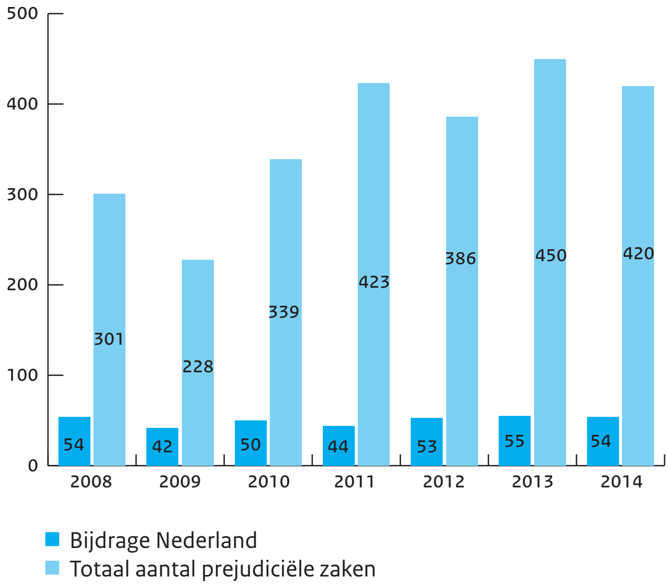
Statistieken van de Nederlandse inbreng bij het Hof van Justitie, het Gerecht en het EVA-Hof in 2014

De grafiek op pagina 72 is een numerieke weergave van de in hoofdstuk 2 van dit jaarbericht besproken zaken voor de Europese hoven in Luxemburg. Het gaat om zaken waarin in 2014 uitspraak is gedaan en waaraan de Nederlandse regering een bijdrage heeft geleverd.
Zoals zichtbaar is in de grafiek, heeft de Nederlandse regering in 2014 deelgenomen aan 54 prejudiciële zaken (waarvan 1 voor het EVA-Hof), aan 11 rechtstreekse zaken en aan 1 advieszaak.

Het Hof van Justitie heeft in 2014 in totaal 632 zaken afgedaan (inclusief de gevoegde zaken zijn dat 719 'bruto' zaken), tegen 635 in 2013 en 527 in 2012. Daarvan waren in 2014 420 prejudiciële zaken. Het Gerecht heeft in 2014 in totaal 814 zaken afgedaan. In 2013 waren dit er 702.

De grafiek op pagina 73 toont de relatieve bijdrage van de Nederlandse regering in prejudiciële zaken voor het EU-Hof van Justitie. Per jaar wordt de verhouding weergegeven tussen de afgedane prejudiciële zaken waaraan Nederland heeft deelgenomen en het totaal aantal prejudiciële zaken dat door het Hof is afgedaan.

60
50
40
30
20
10
0
28
15
37
14
36
19
25
29
1
6
3
2
8
3
2
16
4
2
7
2
1
1
Prejudiciële zaken 2011
Prejudiciële zaken 2012
Prejudiciële zaken 2013
Prejudiciële zaken 2014
Rechtstreekse 2011
Rechtstreekse 2012
Rechtstreekse 2013
Rechtstreekse 2014
Advieszaken 2011
Advieszaken 2014
Nederlandse verwijzingsuitspraak
Buitenlandse verwijzingsuitspraak
Nederland verweerder
Interventies
Nederland verzoeker

Uitgave: Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie: Juridische Zaken / Europees Recht
Redactie: Clio Zois
Foto omslag: Hof van Justitie van de Europese Unie
Opmaak: Xerox/OBT
www.minbuza.nl/ecer | mei 2015

dviezen | Asiel en Migratie | Associatieverdrag Turkije | Burgerschap | Burgerlijke en handelszaken - EEX-verordening | Douane | Externe betrekkingen

Deze brochure is een uitgave van:
Het ministerie van Buitenlandse Zaken
Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag
www.rijksoverheid.nl

15BUZ83863|N